

Fra Bernardin Sokol, svećenik i glazbenik

Pavlić, Petra

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:692110>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-04**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSКИ STUDIJ

PETRA PAVLIĆ

FRA BERNARDIN SOKOL, SVEĆENIK I GLAZBENIK

DIPLOMSKI RAD IZ CRKVENE GLAZBE

Mentor: dr. sc. Ivica Žižić

Sumentor: mag. mus. Ivan Urlić

Split, 2023.

Sadržaj

Sadržaj	2
Sažetak.....	3
Uvod	4
1. Životni hod fra Bernardina Sokola.....	6
1.1. Od rođenja pa do smrti.....	6
1.2. Štovatelj sestre Marije-Celine od Prikazanja	8
1.3. Ubijen bez krivice i bez suda	9
2. Svećenik posvećen glazbi.....	12
2.1. Skladatelj.....	12
2.1.1. Mise.....	13
2.1.2. Crkvene skladbe	17
2.1.3. Svjetovna glazba	18
2.1.4. Angelusi.....	21
2.1.5. Instrumentalne skladbe	22
2.2. Glazbeni pedagog	23
2.3. Izdavač	24
3. Kraj nametnute šutnje	27
3.1. Ponovno rođen.....	27
3.2. Sokolovi dani	29
3.3. Osvrt na znanstvene radove	31
Zaključak	38
Literatura.....	39
Notni prilozi	41
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI	42
Summary	43

Sažetak

U ovome radu autorica se bavi fra Bernardinom Sokolom poznatim franjevcem, glazbenikom i hrvatskim mučenikom. Prateći njegov život od njegova rođenja pa do nasilne smrti želi nas upoznati s veličinom nadarenog franjevca. U prvom dijelu govori se o životu fra Bernardina Sokola, njegovom obrazovnom putu koji ga je učinio velikim glazbenim umjetnikom. Govorimo o njegovoj mučeničkoj smrti i životnom štovanju sestre Marije-Celine od Prikazanja. U središnjem dijelu autorica se osvrće na Sokolovu posvećenost glazbi iz koje nastaje njegov veliki stvaralački skladateljski opus. Unutar tog opusa autorica razrađuje njegove mise i veliki broj crkvenih skladbi koje je Sokol posvetio Majci Božjoj, Isusu i drugim svecima. Sokol je skladao i svjetovne skladbe od kojih je dio namijenio mješovitim zborovima, a drugi dio namijenjen je djeci i objavljen pod nazivom Glazbeni monolozi. Njegov svjetovni skladateljski opus obilježili su Angelusi, a okušao se i u instrumentalnim skladbama. Cijeli Sokolov život je vezan za pedagošku i izdavačku djelatnost. Konačno, u trećem dijelu autorica obrađuje temu prekida šutnje koja je nastala nakon njegove smrti. Ponovno rođenje jednog čestitog franjevca dolazi s uspostavom slobodne i neovisne države Hrvatske kada se počinje ponovno spominjati ime i izvoditi djela fra Bernardina Sokola. Manifestacija Sokolovi dani je bio izniman događaj koji je otkrio mnoge Istine o osobi i djelu poznatog franjevca-glazbenika.

Ključne riječi: Bernardin Sokol, franjevac, glazbenik, domoljub, mučenik

Uvod

Franjevac Bernardin Sokol, krsnim imenom Luka je od svojih roditelja već kao dijete dobio kršćansko-katolički odgoj i došao u dodir s franjevcima. Sa svojim roditeljima i fratrima Sućuranima odlazio je-u ono vrijeme s barkama i jedrenjacima-na Poljud gdje je bila fratarska lučica. Često su svraćali sv. Anti na Poljud odakle i dolazi njegova želja da postane fratar. Taj izbor je za malog Luku značio ulazak u red sv. Franje, među pjesnike i trubadure. Luka je u sebi nosio veliki glazbeni dar koga su prepoznali njegovi poglavari i odgojitelji. Zato je njegovo djetinjstvo i mladenačko doba ispunjeno učenjem i usavršavanjem na području glazbe. Odlazak van domovine na glazbena usavršavanja mu omogućava da se upozna s glazbenim institucijama i crkvenom glazbom u tim zemljama. Sokol se poput brojnih glazbenika nakon obrazovanja u inozemstvu, vraća u domovinu te za svoj cilj postavlja podizanje kvalitete crkveno-glazbenog stvaralaštva. Zalagao se za osnivanje visokog učilišta za crkvenu glazbu u Hrvatskoj. Bio je izvrstan skladatelj, glazbeni pedagog i izdavač. U vremenu od 1929. do 1941. godine, objavio je 80 svezaka zbirke crkvene i svjetovne glazbe *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* u kojima se nalaze njegova istaknutija djela među kojima su 7 misa, 13 Angelusa i pojedine solističke i zbarske popijevke. U navedenom nizu tiskao je i svjetovne skladbe u dva podniza kao skladbe namijenjene mješovitim zborovima te Glazbene monologe namijenjene djeci.¹

Zbog zdravstvenih poteškoća, u veljači 1944. godine iz Zagreba se vraća na Badiju gdje je lažno optužen da je odao partizane te je u noći 28. rujna 1944. godine uhićen i motornim čamcem odveden iz samostana. Pripadnici OZNA-e, odjela za zaštitu naroda su ga odveli pod izgovorom da ga vode na ispitivanje na Vis. Nekoliko dana poslije odvođenja, Sokolovo tijelo je pronađeno na plaži u Orebiću gdje ga je skupina mještana u tajnosti pokopala. Nakon njegove smrti, uspomenu o njemu i njegovim djelima obavio je veo straha i šutnje. Osamostaljenjem Republike Hrvatske 1990. godine Sokolova djela se ponovo izvode i otkriva se njihova velika vrijednost.²

U prvom dijelu rada ćemo govoriti o životnom hodu fra Bernardina Sokola u kojem ćemo istaknuti važnije biografske podatke iz njegova života i njegovu nasilnu smrt. Govoriti

¹ Usp. Benediktov portal, *Fra Bernardin Škunca: Fra Bernardin Sokol je mučen i ubijen od partizana*, na: <https://hu-benedikt.hr/2018/05/fra-bernardin-skunca-fra-bernardin-sokol-je-mucen-i-ubijen-od-partizana/> (pristupljeno: 22. 08. 2023.)

² Usp. DUBROVNIK PRESS, *Tko je fra Bernardin Sokol, nagrađen 75 godina poslije smrti...*, na: <https://dubrovnikpress.hr/impressum/tko-je-fra-bernardin-sokol,-nagra%C4%91en-75-godina-poslije-smrti.html> (pristupljeno: 22. 08. 2023.)

ćemo o njegovom oduševljenju sestrom Marijom-Celinom od Prikazanja i odlukom da hrvatske vjernike upozna s tom sveticom. U drugom dijelu ćemo govoriti o njegovoj ljubavi prema glazbi osvrćući se na njegova skladateljska djela. Istaknut ćemo i njegovo djelovanje kao glazbenog pedagoga i izdavača. U trećem dijelu rada će se govoriti o prestanku šutnje vezane za ime i djela fra Bernardina Sokola. Posebno ćemo istaknuti Sokolove dane, trodnevnu manifestaciju u čast 130. obljetnice rođenja fra Bernardina Sokola. Zbornik koji je izdan nakon ove manifestacije je svojevrsna pismohrana svega što se moglo doznati i način kako još više zavoljeti istinu i ljubav u osobi fra Bernardina Sokola.

1. Životni hod fra Bernardina Sokola

Bernardin Sokol krsnim imenom Luka, kasnije kao franjevac Bernardin rođen je u Kaštel Sućurcu. Mjesto njegovog rođenja određuje njegov tipični dalmatinski temperament. Čvrst karakter, jaka volja jasnog određenog životnog cilja sve su to odlike ovog čovjeka koje je izgradio u svojoj obitelji i kao takve odnio u život. One su postale njegov životni biljeg. Luka je od malena došao u dodir s franjevcima i kad tome pridodamo kršćansko-katolički odgoj naslijeđen od obitelji, ne čudi odakle njegova želja da postane fratar. Kako je dječak Luka imao u sebi umjetničkog glazbenog dara, ulazak u red sv. Franje i prepoznavanje njegovog iznimnog dara od strane njegovih poglavara i odgojitelja usmjerilo je fra Bernardina prema daljnjem glazbenom usavršavanju.³

1.1. Od rođenja pa do smrti

Bernardin Sokol rođen je 22. svibnja 1888. u Kaštel Sućurcu i nakon rođenja, 27. svibnja iste godine je kršten, te je dobio ime Luka. U oca Antuna i majke Jerke rođene Batina bio je jedino dijete. Nakon navršene godine i pol dana umro mu je otac. U rodnome mjestu pohađao je osnovnu školu, a od 5. rujna 1900. do 14. srpnja 1904. školovanje je nastavio u zavodu Franjevačke provincije sv. Jeronima na otočiću Košljunu kod Punta na otoku Krku. Višu humanističku gimnaziju u zavodu Franjevačke provincije sv. Jeronima u Zadru pohađao je u vremenu od 5. rujna 1904. do 30. lipnja 1908. godine gdje je te iste godine položio ispit zrelosti. U Kopru 23. kolovoza 1905. godine je odjenuo redovničko odijelo.⁴ „Ondje je proveo godinu novicijata, pod imenom fra Akursij koje mu je po tadašnjem običaju dodijeljeno umjesto krsnoga. Poslije ga je promijenio u fra Bernardin“.⁵

Fra Bernardin Sokol svoje privremena zavjete položio je 24. kolovoza, a svečane zavjete je dao 24. prosinca 1909. godine. Nakon toga odlazi u Dubrovnik, u Samostan Male braće gdje

³ Usp. Benediktov portal, *Fra Bernardin Škunca: Fra Bernardin Sokol je mučen i ubijen od partizana*, (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

⁴ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, Franjevački samostan Male braće, Dubrovnik, Rijeka, 2010., 15.

⁵ Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 15.

u periodu od 1909. do 1913. studira teologiju. U Crkvi Male braće primio je tzv. „male redove“, red subđakonata, a 7. srpnja 1912. u istoj crkvi je zaređen za svećenika. U samostanu na Hvaru Sokol je kao mladomisnik kratko boravio, a onda je dobio premještaj na Badiju kod otoka Korčule. Na Badiji je samo jednu školsku godinu bio profesor na tamošnjoj nižoj klasičnoj gimnaziji, a sljedeću školsku godinu predavao je na Košljunu na otoku Krku u Franjevačkoj gimnaziji.⁶ „Već 1915. nastavio je studij glazbe na Akademie für Musik und darstellende Kunst u Klosterneuburgu kod Beča, u Augustinskoj opatiji. U njoj je bila organizirana škola za crkvenu glazbu kao odjel Bečke glazbene akademije. Istovremeno je na Augustinskoj teologiji učio crkveno pravo, moral, pastoral i liturgiku“.⁷

Nakon što je postao profesor u listopadu 1917. dolazi u franjevačku crkvu u Dubrovniku gdje na franjevačkom učilištu preuzima službu profesora moralke, crkvenoga prava i pjevanja te službu orguljaša. U to vrijeme (od 1918. do 1924.) predavao je na tamošnjoj državnoj gimnaziji kao profesor pjevanja. U Samostanu Male braće ostaje do 1924. godine kada odlazi u Rim.⁸ „U listopadu 1925. g. otišao je na više glazbene nauke u Rim (Scuola Pontificia superiore di Musica Sacra), gdje je 1926. g. položio ispite iz crkvenoga pjevanja i postigao doktorat sv. bogoštovlja (na Collegium Theologicum Romanae studiorum Universitatis)“.⁹ Nakon završetka studija u Rimu dolazi u Zagreb gdje je od Ministarstva prosvjete imenovan za honorarnog docenta na Bogoslovnom fakultetu. U vremenu od 1927. do 1932. je predavao uvod u koralno pjevanje i crkvenu muzikologiju.¹⁰

Iz Zagreba, u srpnju 1932. opet odlazi na otok Badiju gdje do 1941. predaje glazbu na tamošnjoj gimnaziji. Nakon talijanske okupacije većeg dijela Dalmacije Sokol opet odlazi u Zagreb.¹¹ „Tu je doživio lakši moždani udar, od kojega se liječio u Zagrebu i Novom Marofu. Na Badiju se (prema misnoj knjizi) opet vratio 19. veljače 1944. godine“.¹² Iste godine fra Bernardin umire. Za dan njegove smrti se uzima datum 28. rujna 1944. godine kada su ga partizani odveli s Badije i bacili u more.¹³

⁶ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, Franjevačka provincija Svetog Jeronima, „Bijaci“ Društvo za očuvanje kulturne baštine, Zadar- Kaštela, 2018., 78.

⁷ Isto, 78.

⁸ Usp. Ivan Peran, O. dr. Bernardin Sokol, franjevac, *Sacred Cecilia*, 59 (1989.) 4, 83-84., ovdje 83.

⁹ Isto, 83.

¹⁰ Usp. isto, 83.

¹¹ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 20-21.

¹² Isto, 21.

¹³ Usp. isto, 21.

1.2. Štovatelj sestre Marije-Celine od Prikazanja

S. Marija-Celina od Prikazanja rodila se 1878. g. u selu Nojals, u Francuskoj u mnogobrojnoj obitelji. Germanini roditelji imali su dvanaestero djece, ali je pola obitelji pokosila smrt zbog krajnje bijede u kojoj su živjeli. Kada je imala samo 4 godine oboljela je od poliomijelitisa te je nakon toga postala šepava. Patnja i bol su postali sastavni dio njenoga života, ali se ona nije nikada žalila prikazujući tu patnju kao žrtvu Bogu za svoju obitelj. Čak je i postala „mala prosjakinja“ da bi nekako prehranila svoju obitelj. Najviše od svega pogodila ju je smrt njenoga brata, kojega je najviše voljela i njene majke koja je umrla u četrdesetprvoj godini života. Nakon toga Germana odlazi u internat za siročad i zatvorenice.¹⁴ „Mnogi su se čudili kako bez riječi podnosi sve nepravde koje joj se nanose, a ona bi samo mirno i s blagim osmijehom odgovorila: „Treba nešto pretrpjeti i za dragog Boga“.“¹⁵ Germanina najveća želja je bila da postane redovnica jer sva njena snaga za život nalazila se u Euharistiji i u Euharistijskom Isusu.¹⁶

Svoju veliku želju stavila je u ruke B. D. Marije. Jednog dana kada je hodočastila Gospi od Verdelaia čula je utješne riječi da će se njena želja ispuniti i da će postati redovnica. Ubrzo nakon tog hodočašća 1896. odlazi u samostan. Nakon primljenih zavjeta, prije kanonskog roka umire 1897. godine. Ubrzo nakon njene smrti počela su se zbivati mnoga ozdravljenja i čudesa te širiti miomirisu. Blaženom je proglašena 2007. godine te je prozvana „sveticom miomirisa“.¹⁷

Sokol se upoznao s likom sestre Marije-Celine od Prikazanja za vrijeme svog studiranja glazbe u Rimu. Kada se vraćao s praznika koje je proveo u Švicarskoj, svratio je u Franjevački samostan u Milanu. Tu je doznao za sestru Mariju-Celinu, novu franjevačku sveticu koja tada još nije došla do časti oltara. Franjevci iz Torina, koje je bilo sjedište svih informacija vezano za sestru Celinu u Italiji, dali su mu sve obavijesti koje su imali o njoj. Sokol je odlučio prošiti štovanje Marije-Celine u Hrvatskoj.¹⁸ „Preveo je njezin životopis na hrvatski jezik. U njezinu čast ispjevao je misu *Gaudens gaudebo*. Tiskao je razglednice sa slikom s. Marije-Celine, velike njezine zidne slike u bojama i raznovrsne sličice s molitvama. Na širenju te pobožnosti bio je

¹⁴ Usp. S. Marija Kristina Ivanović, *Blažena Celina od Prikazanja*, na: https://www.zupa-brestovsko.com/index.php?option=com_content&view=article&id=615:celina&catid=46:duhovnost&Itemid=10 (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

¹⁵ Isto.

¹⁶ Usp. isto.

¹⁷ Usp. Smiljan Milićević, *Razvoj istinske medicinske etike*, 421., na: <https://hrcak.srce.hr/file/64611> (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

¹⁸ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 29.

vrlo zauzet. Tiskao je 1928. godine i letak s Deveticom Presvetom Trojstvu da se isprou kanonizacija te svete. Vjerovao je da je njezinim zagovorom izliječen od bolesti u grlu. Njegovi napisi, putovanja i propovijedi vrlo često imali su za cilj širenje te pobožnosti“.¹⁹

U Zagrebu u samostanu je imao Stožer za promidžbu pobožnosti. Taj dio Sokolovog života bio je u potpunosti ispunjen tom temom i načinima širenja pobožnosti prema sestri Mariji-Celini u Hrvatskoj.²⁰

1.3. Ubijen bez krivice i bez suda

Fra Bernardin Sokol je bio vjerni katolik, gorljivi domoljub i svjetski cijenjeni glazbenik. Kao takav čovjek i fratar teško je bilo opstati i ostati na životu u komunističkom režimu jer je za komuniste biti iskreni vjernik i domoljub predstavljalo zlo. Sokol je umro kao mučenik i u trenutku umiranja, kada su ga na smrt tukli dao je svjedočanstvo za Krista i za domovinu Hrvatsku. Ubijen je zbog drugačijeg političkog stava jer je bio svećenik, jer je volio svoju domovinu Hrvatsku.²¹

Svjedočanstva franjevac koji su se u to vrijeme nalazili u samostanu i živjeli s fra Bernardinom Sokolom govore o njegovoj smrti. Jedan od svjedoka njegovog odvođenja bio je i fra Vjekoslav Bonifačić. U večernjim satima, 28. rujna 1944. godine Sokol je odveden iz samostana na Badiji. Začuvši motorni čamac Sokol je predosjetio da dolaze po njega te je zamolio fra Vjekoslava da ga ispovijedi. Na koljenima je po fratarskom običaju molio blagoslov od gvardijana. Iako su partizani rekli da ga vode na Vis radi ispitivanja, Sokol je znao što znači upasti u njihove ruke i predosjećao je tragičan završetak i svoju smrt. Vis nikada nije ni vidio jer je njegovo tijelo nađeno u moru pod Orebićem.²² „O tome je fra Ivo Peran 1993. zapisao: Išao sam u Orebić, jer mi rekoše da je još živ jedan od onih koji mu među škrapama nađoše tijelo i krišom sahraniše. Našao sam ga. Obazirući se uokolo, da ne bude upadno, iako je to bilo nedavno pokaže mi škrape među kojima nađoše tijelo i mjesto gdje ga pokopaše. Ovaj čovjek je imao 14-15 godina. Svega se potanko sjeća i u kući mi je sve ispričao“.²³

¹⁹ Isto, 29.

²⁰ Usp. isto, 29-30.

²¹ Usp. Benediktov portal, *Fra Bernardin Škunca: Fra Bernardin Sokol je mučen i ubijen od partizana*, na: (pristupljeno: 04.08. 2023.)

²² Usp. Hrvatski tjednik, *O Sokolu i HR Tjedniku*, 45., na: https://674fc3c5-af40-4eb6-a95a-bc65cfbe5923.filesusr.com/ugd/b99ebe_8d37120c0bb541c289e477a53394ce6d.pdf (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

²³ Isto, 45.

U knjizi Izrečenih misnih intencija Badijskog samostana koja se čuva u rukopisnom arhivu u Samostanu Male braće, nalazi se fra Bernardinov potpis da je na dan svoje smrti izgovorio svetu misu u jutarnjim satima. Sljedećeg dana trebao je također držati misu, ali u knjizi nije bio njegov potpis. Fratri su bili svjesni da se neće vratiti i više nisu upisivali njegovo ime u misnu knjigu.²⁴ „I jedan nepotpisani i nedatirani rukopis na kojemu je kratak životopis fra Bernardina, a koji se nalazi u Samostanu Male braće kaže: „O. Bernardina su partizani odveli iz Badije da će ga odvesti na Vis, ali su ga ubili u barci između Badije i Orebića 28. rujna 1944. Kad su ga počeli na smrt tući, uzviknuo je: Živio Krist Kralj!“²⁵

Prema Kronici Badijskog samostana partizani su iz Sokolove sobe odnijeli mnogo spisa. Kompromitirajući materijal koji im je odgovarao su sačuvali, a druge su spise uništili. Među Ozninim dokumentima nalazi se Sokolovo pismo koje je Sokol započeo pisati 24. kolovoza 1944. godine i napisano je u ispovjednom tonu. U pismu navodi kako su partizani od fratara uzimali besplatno hranu, a Nijemci su kupovali povrće ili ga mijenjali za drugu hranu. Partizanima nije bilo drago što su fratri kontaktirali s Nijemcima. Kako je Sokol znao njemački jezik, bio je posrednik u pregovorima s Nijemcima. Stoga je Sokol bio svjestan da je u velikoj opasnosti. Iako su partizani u trenutku dolaska po njega znali da ih on nije izdao, učinili su ono što su namjeravali i ubili ga.²⁶

Glavni izvršitelj likvidacije fra Bernardina Sokola ujedno i krivotvoritelj bio je Ivan Jeričević zvan „Čompo“, sekretar Kotarskoga komiteta KPH Korčule i šef OZN-e za otok i za cijelu južnodalmatinsko područje. Zajedno s Antom Jurjevićem Bajom odlazi s Korčule u Dubrovnik. Oni se dogovaraju i organiziraju likvidaciju na Daksi. Čompo je u razgovoru za Radio Korčulu ispričao fantastičnu priču o časnoj sestri, prevoditeljici brici Vilimu i fratrima koji su se po otoku rastrčali tražeći fra Sokola kako bi ga partizani ubili, a oni se riješili „velikog zla“.²⁷

Oproštajno pismo fra Bernardina Sokola, koje su krvnici uzeli iz njegove sobe, dokazuje da on nije izdao partizane. U pismu je napisao da ne voli partizane, ali da ih nije izdao. Ratni zločini su se kasnije pravdali raznim lažima. Jedna od laži je i Sokolova izdaja Nijemcima. Tu izdaju je navodno prevodio brico Vilim iako Sokol nije trebao prevoditelja jer je znao njemački jezik kojega je naučio u Austriji. Druga laž je, da je brico Vilim tu informaciju rekao časnoj

²⁴ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 32.

²⁵ Isto, 32-33.

²⁶ Usp. Hrvatski tjednik, *O Sokolu i HR Tjedniku*, 47., (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

²⁷ Usp. Kamenjar.com, *Tko je ubio fra Bernardina Sokola, a tko nakon 75 godina pisao smrtnu presudu?*, na: <https://kamenjar.com/tko-je-ubio-fra-bernardina-sokola-a-tko-nakon-75-godina-pisao-smrtnu-presudu/> (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

sestri dominikanki u Korčuli koja je tu informaciju prosljedila partizanima u Žrnovu. Doktor Ivan Armanda iz Leksikografskoga zavoda u Zagrebu u svom nastupu na jednom znanstvenom kolokviju dokazao je da sestra dominikanka, Manes Karničić, uopće nije bila u Korčuli u to vrijeme. Stoga izjava Ivana Jeričevića Čompe na Radiju Korčula koja je lažna, dokazuje da je upravo Čompo izravni krivac za ovaj brutalni zločin. Čompo se takvu izjavu usudio dati jer se osjećao zaštićenim, znajući da su Sokolovo tijelo premjestili.²⁸

Komunistički tisak je spominjao Bernardina Sokola na način da je u njegovim domoljubnim pjesmama tražio opravdanje za zločin koji je nad njim izvršen. Viktor Novak u svojoj knjizi *Magnum crimen* navodi Sokolove stihove iz njegovog djela Himna Anti Starčeviću vezujući ih za Antu Pavelića.²⁹ „Prema knjizi Crveni teror u Dubrovniku Sokol je predosjetio smrt i nepuni je mjesec dan prije, 25. kolovoza 1994., zapisao: Hoće li mi sveta volja Božja udijeliti milost da umrem kao mučenik za svetu vjeru, što je bila glavna moja želja od djetinjstva. Zadnje će moje riječi biti: Živio Isus! Slava pobjedniku Presvetom Srcu Marijinu! Živio Papa! Živjela katolička Hrvatska!“³⁰ Iz ovoga se vidi da je fra Bernardin Sokol bio spreman na najveću žrtvu i na pravo mučeništvo po kriterijima Katoličke crkve u želji da posvjedoči svoju vjeru.³¹

²⁸ Usp. DULIST, *SOKOL OPET PJEVA. Fra Stipe Nosić o fra Bernardinu uz 77. obljetnicu mučeničke smrti*, na: <https://dulist.hr/sokol-opet-pjeva-fra-stipe-nosic-o-fra-bernardinu-uz-77-obljetnicu-mucenicke-smrti/730598/> (pristupljeno: 04. 08. 2023.)

²⁹ Usp. Marija Riman, *Glazbenik fra Bernardin Sokol*, 33-34.

³⁰ Isto, 34.

³¹ Usp. isto, 34.

2. Svećenik posvećen glazbi

Sokol je najvjerojatnije svoja prva glazbena iskustva stekao u svom rodnom mjestu, no kada je započeo s glazbenom obukom, nemamo nikakvih podataka. Prvu individualnu glazbenu poduku je primio od o. Tome Tomašića u Dubrovniku. Već kao gimnazijalac sa svojih četrnaest ili petnaest godina napisao je svoju prvu skladbu.³² „Ivo Peran tvrdi da je to bila skladba Tota pulchra za 2 glasa koju je, prerađenu, objavio u kasnijim zbirkama“.³³

U Kronici Franjevačkog samostana na Košljunu se prvi put spominje Sokolova glazbena aktivnost. Daljnju glazbenu obuku Sokol dobiva u novicijatu u Koprju. Podučava ga učitelj novaka o. Hijacint Repić, a nakon toga 1909. ide u Dubrovnik gdje postaje orguljaš i zborovođa. Fra Bernardin Sokol uspio je od svojih pretpostavljenih dobiti dozvolu da studira glazbu i u svojoj 27. godini život odlazi u Beč. Od 1915. do 1917. godine nastavlja studij teologije i studij glazbe na Akademie für Musik u Klosterneuburgu kod Beča.³⁴ Nakon Beča svoje međunarodno usavršavanje nastavlja u Rimu gdje je teologiju doktorirao 6. travnja 1925. godine, a studij muzikologije na Papinskoj višoj glazbenoj školi završio je 30. lipnja 1926. godine. Studij u Rimu na Papinskom Institutu za crkvenu glazbu pridonio je novom Sokolovom glazbenom pogledu i stavu. U Rimu se našao na pravom izvorištu gregorijanskog korala odnosno gregorijanskog pjevanja i polifonije.³⁵

2.1. Skladatelj

Proučavanju Sokolove glazbe posvetili su se brojni muzikolozi. Dr. sc. Vito Balić, docent na Umjetničkoj akademiji u Splitu i prof. dr. Hana Breko Kustura, naša ugledna muzikologinja i suradnica u HAZU iskazali su bit Sokolove glazbe. Prema njihovom mišljenju, fra Bernardin Sokol je veliko ime hrvatske glazbe u razdoblju između dva svjetska rata. Sokolova glazbena djela su imala značajke europske moderne glazbe i izvodila su se u Hrvatskoj i inozemstvu, a on je sam surađivao s poznatim crkvenim glazbenicima u Belgiji.

³² Usp. isto, 39.

³³ Isto, 39-41.

³⁴ Usp. isto, 41-47.

³⁵ Usp. isto, 55-56.

Nakon obrazovanja u inozemstvu Sokol se poput brojnih hrvatskih glazbenih umjetnika vraća u domovinu i postavlja sebi za cilj podizanje kvalitete crkvenog glazbenog stvaralaštva.³⁶

Odlučio je sam puno stvarati i skladati, radio je pretiske vrijednih skladbi drugih skladatelja, ali je i poticao hrvatske kao i druge skladatelje na stvaranje crkvenih skladbi. Skladao je oko 350 crkvenih i svjetovnih djela. Kao skladatelj, ostvario je najveći doprinos na području crkvene glazbe. Skladao je 7 misa, 13 Angelusa i pojedine solističke i zborske crkvene popijevke. Većinu svojih skladbi tiskao je u 80 svezaka zbirki crkvene i svjetovne glazbe *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu*. U navedenom nizu tiskao je i svjetovne glazbe u dva podniza: Glazbeni monolozi i Hrvatsko selo, zbirke svjetovnih muških, ženskih i mješovitih zborova koje su nosile posvete zagrebačkom nadbiskupu- koadjutoru Vjekoslavu dr. Stepincu: Slobodi naroda hrvatskoga, Hrvatskim majkama uz himne Anti Starčeviću i Eugenu Kvaterniku. Nakon dugo nametnute šutnje njegovo veliko glazbeno stvaralaštvo se sve više proučava i otkriva i dobiva sve veće značenje za crkvenu i opće hrvatsku glazbenu kulturu.³⁷

2.1.1. Mise

U vremenu od 1930. do 1941. fra Bernardin Sokol je skladao sedam misa od kojih je šest objavljeno, dok misa koja je ostala u rukopisu nema nadnevka. Četiri mise su na latinskom jeziku, dvije na staroslavenskom, a jedna na hrvatskom jeziku.³⁸

Misa Gaudens gaudebo

Misa je 1930. godine objavljena i skladana je u čast sestre Marije-Celine. Partitura za zbor i orgulje objavljene su u ediciji *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu*.³⁹ „Istaknuti hrvatski skladatelj i muzikolog Lovro Županović ustvrdio je kako će Sokol, nakon što je napisao tu misu, ostati trajno u hrvatskoj glazbenoj kulturi kao njezin nedvojbeni dobitak“.⁴⁰

Misa sadrži 6 stavaka: Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Benedictus i Agnus Dei. Temelj vokalnoj interpretaciji ove mise su orgulje koje nastupaju samostalno samo kod početnih taktova pojedinog stavka i u kratkim intermezzima. One se rijetko prislanjaju uz pjevačku

³⁶ Usp. Benediktov portal, *Fra Bernardin Škunca; Fra Bernardin Sokol je mučen i ubijen od partizana*, (pristupljeno: 05. 08. 2023.)

³⁷ Usp. isto.

³⁸ Usp. Marija Riman, *Glazbenik fra Bernardin Sokol*, 69.

³⁹ Usp. isto, 70.

⁴⁰ Isto, 69.

partituru i samo djelomično podržavaju pjevače. Glazbena motivacija ove mise temelji se na gregorijanskom koralu, a glazbeni izričaj proizlazi iz naznačene modalnosti. Živost te mise proistječe iz korištenja izmjene polifonije s homofonošću. Osjećaj smirenosti i molitve u melodiju unosi dinamična gradacija koja često zamjenjuje kontrast. Da bi se postigla mistika i teatralnost izražavanja, upotrijebljeni su solistički trenutci, kao i dueti, terceti i kvarteti.⁴¹ „Misu „Gaudens gaudebo“ Sokol je napisao u 42. godini života, dakle u naponu svojih stvaralačkih mogućnosti i odraz je, prema riječima cijenjenoga muzikologa Županovića, temeljito, stručno-skladateljski primjereno i znalački (što se tiče zvukovnih odnosa) napisano djelo“.⁴² Prigodom objavljivanja mise 1930. godine Božidar Širola je napisao da je to djelo koje će našim crkvenim pjevačkim zborovima dati u ruke vrijednu tvorbu za mnoge svečane izvedbe, a slovenski svećenik Ivan Plevnik je napisao kako djelo posjeduje mnogo crkvenosti.⁴³

Missa jubilaris

Missa jubilaris je reprezentativno Sokolovo djelo koje na poseban način govori o njegovom načinu skladanja i njegovom skladateljskom afinitetu. Misa je nastala 1940. godine i namijenjena je za soliste, četveroglasni zbor i orgulje.⁴⁴ „Misa je skladana prigodom proslave jubileja trinaest stoljeća pokrštenja Hrvata i prvih veza hrvatskog naroda sa Svetom Stolicom. Glavna proslava trebala se održati u Solinu na Gospinu otoku 1941. godine, ali proslava nije održana zbog rata. Bilo je predviđeno da se tada izvede *Missa jubilaris* od Sokola, a izvedbom je trebao ravnati maestro Boris Papandopulo“.⁴⁵ Na naslovnici *Misse jubilaris* stoji napisano da je ova misa skladana za pratnju orgulja i instrumentalnu orkestralnu pratnju, ali orkestralnu pratnju zbog ratnih neprilika Sokol nije uspio napisati. Mislio je da će to napisati u neke bolje dane koje sam nije dočekao tako da je ova misa ostala nedovršena. Hrvatsko narodno kazalište u Splitu pripremalo je koncert na kome su željeli izvesti Sokolovu *Missu jubilaris*. Kako misa nije orkestrirana nastao je problem te je ravnatelj opere HNK zamolio Šimu Marovića da napravi orkestralnu pratnju koju Sokol nije uspio napisati.⁴⁶

„Dr. Blajić piše: „ Mislim da je upravo Marović bio najpozvaniji da napravi pratnju jer u misi prevladava modalnost, tek rijetko tonalnost, a modalnost se posebno njeguje na Papinskom institutu koji je i Marović kao i Sokol završio“.⁴⁷ Marović se prihvatio posla te je

⁴¹ Usp. isto, 70, 72.

⁴² Isto, 72.

⁴³ Usp. isto, 73.

⁴⁴ Usp. Šime Marović, Fra Bernardin Sokol „Missa Jubilaris“, *Sacred Cecilia*, 65(1995.) 3, 82-84, ovdje 82.

⁴⁵ Isto, 82.

⁴⁶ Usp. isto, 82.

⁴⁷ Isto, 83.

u petnaest dana završio orkestraciju. Misu je napisao za orkestar: 2 flaute, ottavino, 2 oboe, 2 klarineta, 2 fagota, 2 korna, 2 trube, timpane, orgulje i gudače. Svoju orkestraciju Marović je radio na temelju orguljskog predloška kojega nije puno promijenio, no bilo je izvjesnih promjena.⁴⁸

Sokol upotrebljava modalnost koja uzmiče uhvatljivosti. U ovoj misi četveroglasni mješoviti zbor ima dominantnu ulogu, a sami solisti se povremeno pojavljuju. *Missa jubilaris* je prvi put izvedena u Konkatedrali sv. Petra u Splitu 2. studenoga 1991. godine. Izveli su je solisti i orkestar HNK-a Split pod ravnanjem Ive Lipanovića. Druga izvedba bila je u Varaždinu, u crkvi čazmansko- varaždinskog Kaptola. Nastupali su solisti i simfonijski orkestar i zbor HRT- a te zbor Cantores Sancti Marci. Izvedbom je ravnao maestro Nikša Bareza. Na kraju možemo reći da je Sokolova *Missa jubilaris* otvorila novu stranicu u hrvatskoj crkvenoj glazbi te da se radi o posebno vrijednom djelu hrvatske crkvene glazbene baštine.⁴⁹

Missa in honorem sv. Cyrilli et Methodii(Misa u čast sv. Ćirila i Metoda)

Partitura za ovu misu je napisana za troglasni ženski zbor uz orgulje, ali misu može izvoditi i troglasni muški zbor te mješoviti zbor uz pratnju orgulja, a sama partitura potpisana je dvojezično: na latinskom i staroslavenskom jeziku. Misa je pisana pretežito homofono i ima vrlo kratke polifonijske dijelove. Vrlo je ritmička i taj ritmički moment čini djelo efektivnim. Sokol u ovoj misi nije odvojio orguljsku dionicu. Kada orgulje sviraju samostalno, na početku stavka kada služe kao intonacija pjevačima, možemo razaznati što sviraju. Samom orguljašu je prepušteno da osmišlja pratnju prema partituri napisanoj za mješoviti zbor. Misa je prvi put izvedena u Splitu 1936. godine.⁵⁰

Hrvatska misa u čast sv. Terezije M.I.

Partitura za ovu misu je napisana na uobičajen Sokolov način što znači da nema posebno ispisanu dionicu za orgulje. Stoga možemo utvrditi da orgulje u cijelosti podržavaju pjevače. Ovu misu odlikuje čista i jasna harmonija, jednostavnost melodijske ritmičke građe te je samim tim prilagođena za izvođenje prosječnog mješovitog zbora.⁵¹

Staroslavenska misa u čast bl. Nikole Tavelića mučenika- franjevca

⁴⁸ Usp. isto, 82.

⁴⁹ Usp. isto, 83-84.

⁵⁰ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 78, 81.

⁵¹ Usp. isto, 81, 83.

Sokol je skladao dvije mise u čast bl. Nikole Tavelića. Prva je na staroslavenskom jeziku, a druga na hrvatskom jeziku.⁵² „Za Staroslavensku misu u čast bl. Nikole Tavelića izrekao je muzikolog Stanko Premrl sljedeće: Misa bl. N. Tavelića dokazuje snažnu skladateljsku ličnost s uvijek svježom invencijom s izričajem koji odgovara današnjem vremenu i potpunu izvježbanost s obzirom na glazbenu formu. Skladba teče veoma živahno, melodijski privlačivo, harmonijski izvanredno spretno, bogato i napeto, oblikovno zaokruženo, uzorno uređeno. Skladba je majstorija svoje vrsti, efektna, svake preporuke vrijedna za studij kao i za izvođenje“.⁵³ Misa sadrži uobičajenih 6 stavaka i poprilično je kratka te obiluje modulacijama i alteracijama čime je obogaćen harmonijski slog. Zbog svoje kratkoće može se pjevati za vrijeme bogoslužja u izvođenju prosječnog crkvenog pjevačkog zbora.⁵⁴

Hrvatska misa bl. Nikole Tavelića

Ova misa je posvećena Sokolovom bivšem učeniku O. B. Dr. Peroviću franjevcu-glazbeniku. Napisana je za više različitih glasova uz pratnju orgulja. Kao i sve druge mise i ova ima uobičajenih 6 stavaka. U većim se dijelovima ove mise glazbena građa podudara u vokalnog i instrumentalnog dijelu. I u ovoj misi orgulje u potpunosti prate izvođače i daju intonativnu sigurnost. Raznoliki ritam daje određenu pokretljivost, a dinamičnost se postiže izmjenom načina iznošenja glazbene građe. Muzikolog Božidar Širola je istaknuo kako je Sokol nastojao partituru što više pojednostavniti i samom sebi je tako otežao rad.⁵⁵

Missa „Salve Regina“

Ova misa je odraz suvremenijeg Sokolovog skladateljstva. Namijenjena je profesionalnom pjevačkom zboru zbog čestih uporaba modulacija, alteracija, udaljenih tonaliteta. Orguljska pratnja je vrlo dinamička i zahtjevna. Kako su Sokolova glazbena djela iskazana posebnim skladateljskim stilom koji je bio u suprotnosti s ciljevima cecilijanaca nisu ušla u onaj korpus „rado“ pjevane pjesme na misnim slavljinama i na različitim crkvenim svetkovinama. Sokolove skladbe nisu ušle u korpus crkvenih pjesmarica gdje se nalaze pjesme namijenjene isključivo bogoslužju. Njegov način skladanja i skladateljski postupci idu ka suvremenijem glazbenom izričaju što je u suprotnosti s crkvenim pravilima. Zamjerio mu se suvremeni glazbeni izričaj čime je otežavao izvedbu umjesto da je stvarao crkvena djela koja bi bila jednostavna i prilagođena pučkom pjevanju. Suvremeni glazbeni izričaj nije bio podržan

⁵² Usp. isto, 83.

⁵³ Isto, 83.

⁵⁴ Usp. isto, 83, 85.

⁵⁵ Usp. isto, 85-87.

ni kod orguljaša ni kod crkvenih dirigenata zato što amaterski crkveni zborovi nisu mogli izvježbati preteški glazbeni slog.⁵⁶

2.1.2. Crkvene skladbe

Skladbe koje se izvode u crkvi za vrijeme bogoslužja i različitih crkvenih svetkovina nazivamo crkvenim skladbama. One se ne izvode koncertno i nemaju estradni karakter. Najveći broj crkvenih skladbi fra Bernardin Sokol je posvetio Majci Božjoj, Isusu, svecima, ali je i skladao za različite crkvene prigode te obilježavanja pojedinih crkvenih svetkovina. Uglazbio je i nekoliko himana. U Sokolovom opusu crkvenih skladbi posebno se ističe veliki broj litanija. Sve do Drugoga vatikanskog koncila (1965. godine), litanije su se obično pjevale kod večernjeg klanjanja (večernjica). Kako su se svake večeri pjevale litanije nastala je velika potreba za raznolikošću te vrste crkvene glazbe. Iz tog razloga u Sokolovom opusu postoji mnogo litanija. Najbrojnije od njih namijenjene su jednom ili dvama glasovima uz orgulje. Puk ih može izvoditi jer se odlikuju jednostavnošću glazbenog izričaja.⁵⁷ „Uz litanije Sokol je uglazbio i objavio Divnoj dakle (7 skladbi), a u rukopisu ima uglazbljen isto tekst na latinskom jeziku *Tantum ergo* (4 skladbe). Divnoj dakle ili *Tantum ergo* posljednja su dva stiha himna Tome Akvinskoga *Pange lingua*“.⁵⁸

Najviše skladbi, koje nisu vezane uz pojedina mjesna slavlja, Sokol je posvetio Blaženoj Djevici Mariji. Te skladbe imaju različite naslove kao: *Marijo Majko*, *Majko Božja Čudotvorna*, *Slavna Djevo* i druge. Napisao je i skladbe Majci Božjoj koja se posebno slavi u pojedinim krajevima. Tako je nastala skladba *Čudotvornoj Gospi Visovačkoj*, *Gospi od Pojišana* i *Gospi Sinjskoj*. Iako se Sokolove skladbe mogu pjevati na svim marijanskim blagdanima, rijetko se izvode vjerojatno zbog prezahtjevnosti izvođenja. Većinu crkvenih skladbi Sokol je skladao na hrvatske tekstove, ali imao je i skladbe s latinskim tekstom. Sam Sokol nije navodio autore tih tekstova.⁵⁹

2.1.3. Svjetovna glazba

⁵⁶ Usp. isto, 90-92.

⁵⁷ Usp. isto, 92.

⁵⁸ Isto, 92.

⁵⁹ Usp. isto, 92, 94.

Svjatovnu glazbu fra Bernardina Sokola čine skladbe namijenjene zborovima i skladbe namijenjene djeci (Glazbeni monolozi). Većinu svojih svjetovnih skladbi Sokol je namijenio za izvođenje mješovitim pučkim zborovima. Sokol je svoje zbarske skladbe objavio u zbirkama I, II i III. u ediciji Hrvatsko selo.⁶⁰

Ciklus Hrvatsko selo I. obuhvaća pet skladbi: *Moje selo*, *Molitva zagorskog djeteta*, *Seljaku laku noć*, *Misao na majku i Slavuj*. Objavljen je u ediciji *Pjevate Gospodinu pjesmu novu* s posvetom Vjekoslavu dr. Stepincu, zagrebačkom nadbiskupu koadjutoru. Iako su sve skladbe izazvale ugodno iznenađenje, prva skladba s naslovom *Moje selo* ipak se izdvaja svojom popularnošću.⁶¹ „Moje selo o. Sokola kompozicija toli zvučna, jaka, vedra, topla, bez šablone i kićenosti, a tečna kao romon potoka! Nikakvo čudo, što je toliko oduševila te su je jedinu morali da opetuju!“⁶² Drugo djelo iz ovog ciklusa *Molitva zagorskog djeteta* je zapravo pjevajuća molitva Bogu za mir i blagostanje rodne grude, a *Seljaku laku noć* je skladba za četveroglasni zbor a cappella. Četvrta skladba *Misao na majku* je vrlo živahna karaktera i pokretljiva ritma. U *Slavuju*, posljednjoj skladbi prvoga ciklusa, Sokol donosi tekst koji slavi utjehu i vjerovanje. Sama pjesma slavuja okrepljuje stradale i tješi žalosne. Ova skladba se razlikuje od ostalih dijelova ciklusa zbog postojanja vokalne dionice solista uz pratnju četveroglasnog mješovitog zbora a cappella.⁶³

Ciklus Hrvatsko selo II. (objavljen kao br. 46., PGPN) Sokol je posvetio svom učitelju glazbe M. P. O Tomi prof. Tomašiću, direktoru franj. kl. gimn. u Dubrovniku. U ovom ciklusu nalaze se skladbe: *Klasje*, *Suncu*, *Moja mila mati*, *Zvijezdama* i *Sokol služio kralja hrvatskoga*.⁶⁴

U skladbi *Klasje* govori o zlatnom klasju žita koje se ljulja, zrije, o nebeskom svodu iznad klasja i Božjem blagoslovu, a u *Suncu* prikazuje njegov blistav sjaj. *Moja mila mati* je kratka skladba koja pjeva o sirotoj majci koja ima bijedan život, a u četvrtoj u tom ciklusu pod nazivom *Zvijezdama* Sokol nastoji glazbom oslikati zvijezde. U ovom ciklusu posljednja skladba je *Sokol služio kralja hrvatskoga*.⁶⁵ „Skladba je namijenjena tenoru, altu i sopranima solo uz pratnju mješovitog zbora. Zanimljivo je Sokol u toj skladbi rasporedio dionice: prvi dio

⁶⁰ Usp. isto, 95.

⁶¹ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 228-229.

⁶² Isto, 230.

⁶³ Usp. isto, 231-234.

⁶⁴ Usp. isto, 238.

⁶⁵ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 96.

skladbe povjeren je izvedbi četveroglasnoga ženskog zbora, a u trenutku nastupa tenora solo nastupa i mješoviti zbor“.⁶⁶

U ciklusu Hrvatsko selo III. imamo skladbe: *Prokletstvo*, *Seljakov rad*, *Badija i Božici jeseni*. U *Prokletstvu* Sokol govori o izdajicama. O seljaku i njegovom radu te Božjem blagoslovu govori skladba *Seljakov rad*. Najčešće izvođena Sokolova skladba je *Badija* i napisana je za zbor gimnazijalaca. Sama skladba *Božici jeseni* je himna jeseni, jednom bogatom i smirujućem godišnjem dobu.⁶⁷

U Zborniku, profesorica Ivana Tomić Ferić piše o Sokolovom ciklusu Hrvatsko selo IV. Ciklus Hrvatsko selo IV. obuhvaća 6 skladbi: *Mariji Kumičić*, *Hrvatsko srce*, *Na svom Hrvat bit će svoj*. Za ove tri skladbe tekst je napisao Miho Jerinić. Ostale tri skladbe u ovom ciklusu su: *Prvome voću*, *Proljeće i U jaroli ruzmarin zeleni* koji je skladan na narodni tekst iz Vele Luke na Korčuli. Prva skladba iz ovog ciklusa je posvećena Mariji Kumičić, supruzi hrvatskog književnika i političara Eugena Kumičića, koja je bila gorljivi pristaša politike Ante Starčevića. Marija Kumičić je bila hrvatska književnica, prevoditeljica, novinarka i kulturna djelatnica.⁶⁸

Osim mješovitih zborova Sokol objavljuje i zbirku muških zborova u ediciji Hrvatsko selo I. koju posvećuje „Braći hrvatskoga zmaja“. Ono obuhvaća 4 skladbe: *Na Ozlju gradu*, *Himna Ante Starčevića*, *Himna Eugena Kvaternika i Hrvatsku čuva Svevišnji Bog*.⁶⁹ „Sukladno posveti-„Braći hrvatskoga zmaja“ (lat. Ordo fratres draconis croatici), kao udruženju utemeljenom na načelima prijateljstva, dragovoljnosti i bratstva sa svrhom očuvanja hrvatske kulturne baštine i oživljavanja uspomene na zaslužne Hrvate i događaje iz hrvatske prošlosti- skladbe su protkane istinskim i proživljenim ispovijedanjem ljubavi prema domovini u duhu ilirskih ideja i ilirskoga zanosa“.⁷⁰ Istinsku ljepotu ovim skladbama daju stihovi Mihe Jerinića, angažiranog publicista.⁷¹

Na poticaj Hrvatskog književnog društva sv. Jeronim Sokol je skladao scensku glazbu prikladnu za igrokaz. U ediciji *Glazbene društvene pozornice* objavljeni su kao rukopis Sokolovi duhovni zborovi I. i II. za tri jednaka glasa. Duhovni zborovi I. glazba su za igrokaz u dva čina *Dodji, idi za mnom* i sadrže tri Sokolova uglazbljena broja: *Hosana*, *Propni ga!* i *Himna sv. Križa*. Ovaj igrokaz se najviše izvodi u korizmeno i uskrsno vrijeme jer govori o događajima vezanim uz Kristovu muku. Duhovni zborovi II. za igrokaz u jednom činu Dvije

⁶⁶ Isto, 97.

⁶⁷ Usp. isto, 97.

⁶⁸ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 243.

⁶⁹ Usp. isto, 243.

⁷⁰ Isto, 244.

⁷¹ Usp. isto, 244.

majke obrađuje događaje vezane za smrt Spasitelja i događa se u Jeruzalemu. Sokol ga upotpunjuje s trima glazbenim brojevima: *Molitva pobožnih žena, Alleluja! i Himna uskrsnulom Otkupitelju*.⁷²

Glazbeni monolozi

Želeći obogatiti dječji repertoar o. Bernardin Sokol odlučio je skladati glazbu namijenjenu djeci. To su bile jednostavne skladbe za koje je koristio dječje tekstove. Zbog potrebe za takvim repertoarom, Sokol je počeo objavljivati skladbe za djecu uz glasovirsku pratnju. Nazvana *Glazbeni monolozi* u ediciji *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* objavio je seriju od 25 svezaka sa 125 skladbi različitog sadržaja. Prvi svezak Glazbenih monologa objavljen je 1934. godine u Zagrebu.⁷³ „Sokol ne navodi autore teksta uz svaku skladbu, već napominje da se služio tekstovima iz časopisa: Anđeo čuvar, Mala mladost, Vrtići i različitim dječjim listovima u kojima su većinom pjesme spjevane od djece, koje je redovito trebalo dotjerivati, radi česa nijesam ni spominjao pjesnike, dok su inače većinom bezimene“.⁷⁴

Birajući tematski raznolike pjesme za Glazbene monologe Sokol je nesvjesno podupro Crnkovićev stav da dječja poezija sudjeluje u stvaranju, izgradnji i odvijanju djetinjstva. U skladu s tim, tema je dječje poezije cijeli svijet i djetetovo prihvaćanje i usvajanje tog svijeta. Sokol je skladao:

- a) pjesme na tekstove koje su stvorila sama djeca u igri
- b) pjesme što su ih napisali pojedini pjesnici te ih namijenili djeci pa se u njima pjeva o djeci, životinjama ili o godišnjim dobima, raznim zanimanjima ili zanatima
- c) pjesme u kojima se sjeća djetinjstva i odrastanja (igračke)
- d) pjesme s religioznom tematikom (sveti Nikola, Isus, Marija)
- e) šaljive i humoristične pjesme bez obzira da li govore o djeci ili o nečemu drugom

Dijete preko igre, prijatelja i odnosa u obitelji upoznaje društvo i ostale ljude, a dječja poezija ga prati na tom putu.⁷⁵

Stvarajući u vremenu između dva svjetska rata u kojem čovjek strepi nad vlastitom sudbinom u svojim Glazbenim monolozima Sokol objedinjuje književnost i glazbu kao dvije

⁷² Usp. isto, 244-245.

⁷³ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 97, 99.

⁷⁴ Isto, 99.

⁷⁵ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 301-302.

iznimno važne umjetnosti za dijete.⁷⁶ „Za djecu je svaki dan početak svijeta, a poezija i odraslima pomaže da se sjete vremena kad su kiša i snijeg smatrani čudom. Ono što dječja poezija može učiniti za nas jest da postanemo svjesniji života oko sebe i života u sebi i da produbimo svako iskustvo, pa će veselje i bol i divljenje obogatiti nas i našu djecu“.⁷⁷ Skupljajući pjesme iz raznih izvora on oučava svoju svakodnevnicu te nam ukazuje da djetinjstvo ne smije biti ukradeno ma u kakvim društvenim neprilikama nastajalo.⁷⁸

2.1.4. Angelusi

Najljepša molitva koja odzvanja u srcima vjernika je ona kojom se vjernici obraćaju Majci Božjoj. Među skladateljima koji su uglazbljivali takve tekstove bio je i o. Bernardin Sokol. U svojim skladbama iskazao je suptilne osjećaje i svoj stav prema vjeri, Majci, Mariji, ženi i majci. Skladbama koje je posvetio Majci Božjoj dao je naziv Ave Maria ili Zdravo Marijo. Tako je nastalo 13 Angelusa i objavljeni su tijekom 1939. godine. Svi su Angelusi namijenjeni koncertnom izvođenju i namijenjeni su visokom glasu (sopranu) uz pratnju orgulja ili glasovira. Na naslovnicaama svojih izdanja, po sredini strane pretisci su različitih Marijinih prikaza ispod kojih piše Ave Maria i popis 11 Angelusa. Sve skladbe u Angelusima imaju rimski redni broj u naslovu i uz riječ Ave Maria naznačen početni stih, osim posljednje. Sokol nam opet nije naveo autore tekstova.⁷⁹

Svi Angelusi, crkvene solo popijevke su objavljene u Sokolovom nizu glazbenih izdanja *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* od br. 48 do br. 59., kao niz od 11 svezaka Angelusa.⁸⁰ „S obzirom na to da je njima obuhvatio dvanaest brojeva (48-59), a zbirku naslovljava brojem jedanaest svezaka, ostaje nejasno je li riječ o pogrešci prilikom brojenja ili o nečemu još neuočenom (možda posebnom broju kao oznaci zajedničkog izdanja cijele zbirke Angelusa). Devet svezaka Angelusa sadržava po jednu skladbu, dok su u svescima VI i VIII objavljene po dvije skladbe, tako da ukupno ima trinaest Angelusa“.⁸¹

Skladbe Angelusa su pozdravi, jutarnje i večernje molitve upućene Majci Božjoj. Na kraju partiture, iza završnog takta navedeni su autori stihova. Angelus pod brojem XI skladan

⁷⁶ Usp. isto, 312.

⁷⁷ Isto, 312.

⁷⁸ Usp. isto, 312.

⁷⁹ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 100, 102.

⁸⁰ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 169.

⁸¹ Isto, 169-170.

je na hrvatskom i latinskom jeziku. Kada su pojedinačno nastali nije poznato, ali su svi objavljeni u Zagrebu 1939. godine pod zajedničkim naslovom „XI Angelus“. Svaki Angelus uz svoj naslov nosi ime osobe kojoj je posvećen. Angelusi spadaju u najizvođenije i najistaknutije skladbe fra Bernardina Sokola s kojima je Sokol stekao neizbrisivo mjesto u umjetničkoj i liturgijskoj glazbi u Hrvatskoj.⁸²

2.1.5. Instrumentalne skladbe

Najmanji broj skladbi fra Bernardina Sokola imamo na instrumentalnom području. Nijedna skladba nije objavljena, a u rukopisu ih je ostalo 12. Imamo dvije skladbe za flautu, klarinet i gudački orkestar- *Siroče i Duhovno veselje*, djela za orgulje, *Andante religioso i Gioia di nozze*, dvije Fuge za glasovir te opus za tamburaški orkestar kojem pripadaju 6 himni: *Gori nebo visoko*, *Himna tamburaškog društva „Frankopan“ na Košljunu*, *Laku noć*, *Oj, Hrvatska*, *Otok bleški i Sveta Cecilija*- glazbena slika u 11 stavaka. Dok su prethodne skladbe cjelovite, u njegovom opusu ostalo je više skladbi pohranjeno kao skica ili su sačuvane fragmentarno. Iako je bio izvrstan orguljaš začuđuje činjenica da nije više skladbi posvetio orguljama. Često je svirao koncerte na orguljama posebno prilikom kolaudacije orgulja u različitim mjestima. Sokol je svoje veliko zanimanje iskazao za tamburaški sastav.⁸³ „Posebno se važnom čini višestavačna tamburaška skladba pod nazivom Sveta Cecilija, u kojoj u 11 glazbenih slika prikazuje život i smrt Cecilije, zaštitnice glazbe“.⁸⁴ Ovo djelo opisao je riječima: Cecilijin život i smrt. Iako je iz broja skladbi vidljiv Sokolov afinitet prema tamburaškoj glazbi, tu skladbu je skladao isključivo za svoje učenike s kojima je to izvodio.⁸⁵

⁸² Usp. isto, 171, 177.

⁸³ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 105.

⁸⁴ Isto, 108.

⁸⁵ Usp. isto, 108.

2.2. Glazbeni pedagog

Već kao student I. godine teologije u Dubrovniku svira na svečanoj akademiji prigodom proslave 25 godina postojanja te Akademije. Kada 1915. godine odlazi u Beč na studij glazbe ne skriva svoje oduševljenje i odlučnost da uči te da nam na tom polju bude koristan. Oduševljen koncertima u Beču mašta o tome kako bi iste te koncerte bilo lijepo izvesti u crkvi Male braće. Sokolov je cijeli život ispunjen glazbom.⁸⁶ „Sokol nije bio samo glazbenik koji je svirao i uživao u glazbi, nego je motivirao druge da pođu tim putem. Držao je predavanja o glazbi i dirigirao. Bio je sretan kad su drugi pjevali. Otkrivao je glazbene talente, podržavao je mnoge crkvene orguljaše po selima i bio je uvijek spreman pomoći praktično i svojim savjetom“.⁸⁷

Bio je pažljiv i zahvalan i često je svoje skladbe prilikom tiska posvećivao subraći i prijateljima. Svoja tiskana djela je često darivao, posvećivao i vlastoručno potpisivao. Mnoga djela su ostala skrivena, a veliki broj tiskanih djela s posvetom i vlastoručno potpisana sačuvana su u Samostanu Male braće. Volio je darivati glazbenu literaturu ljudima koji su se bavili glazbom, ali je i dobivao na dar od drugih glazbenika djela s posvetom.⁸⁸

Dok je živio u Samostanu Male braće, nije bio samo orguljaš, već se skrbio i o mladim klericima koji su željeli svirati orgulje. Mnoge svoje đake usmjeravao je i budio njihovu sklonost prema glazbi. Dok je živio na Badiji i bio predavač glazbe, vodio je pjevački đачki zbor. S njim je nastupao na nedjeljnim i blagdanskim službama na Badiji i po okolnim mjestima, ali i na prigodnim priredbama. U Badijskoj kronici je zapisano da je vodio brigu o glazbalima.⁸⁹ „Bio je spreman uvijek pomoći svojim stručnim savjetom, bilo da su u pitanju glazba ili glazbala“.⁹⁰

Svoje glazbeno iskustvo Sokol je prenosio na svoje đake. To potvrđuje i njegov učenik, fra Ivo Peran koji svjedoči o Sokolovom utjecaju na njegove glazbene početke. Osim rada s pojedincima bio je spreman raditi i sa skupinama. Tako je 1922. držao jednomjesečni tečaj crkvenog pjevanja bogoslovima u Makarskoj. Njegova velika želja je bila osnivanje škole za crkvenu glazbu u Hrvatskoj po uzoru na onu koju je i sam pohađao u Beču. Školu nije uspio osnovati jer nije naišao na praktičnu podršku onih koji su mu mogli pomoći.⁹¹

⁸⁶ Usp. isto, 21-22.

⁸⁷ Isto, 22.

⁸⁸ Usp. isto, 26-27.

⁸⁹ Usp. isto, 22-23.

⁹⁰ Isto, 23.

⁹¹ Usp. isto, 23.

2.3. Izdavač

Fra Bernardin Sokol iskazao se kao izdavač u dva područja. Prvo područje je vezano za objavljivanje notnih izdanja i za Sokola je bilo od velike važnosti jer je to bio način da javnost upozna sa svojim skladbama. Drugo područje je vezano za publicističko djelovanje i očituje se u pisanju članaka i rasprava usko vezanih uz glazbu. Krajem dvadesetih godina 20. stoljeća javlja se potreba za novom i svima dostupnom literaturom za crkvene pjevačke zborove. Sam Sokol našao se u teškoj situaciji. Imao je veliku želju da njegove skladbe budu izvođene u pjevačkoj praksi crkvenih zborova, ali je s druge strane bio svjestan stanja tih zborova. Rješenje ovog problema Sokol je vidio u izdavanju odabrane literature za crkvene zborove. U 80 zbirki koje je objavio do 1941.g. u ediciji *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* objavljene su njegove skladbe i harmonizacije te skladbe njegovih suvremenika.⁹²

Izdavačkom se djelatnošću bavio od 1929. do 1941. godine.⁹³ „U ovim mojim izdanjima bila mi je ova misao vodilja: Opskrbiti novim skladbama naše zavode, pjevačke zborove, ali tako priređenim da se njima može svatko poslužiti, pojedinac ili zbor, ako je i malo muzikalan. Osim toga skladbe moraju imati barem relativnu glazbenu vrijednost u što ljepšem i jeftinijem izdanju.“⁹⁴ Svojih prvih 6 zbirki objavio je u jesen 1929. godine: *Slava euharistijskom Isusu, I. i II. sv. Slava Djevici Majci, Slava Djevici Majci, I. sv.* (12 svojih Lauretanskih litanija), *Živio papa Pio XI, Živio nadbiskup dr. Antun Bauer*. Ovih 6 zbirki sadrži 49 skladbi i osim Sokolovih djela sadrže i skladbe ondašnjih suvremenih skladatelja: Odaka, Širole, Sattnera, Premrla i drugih. U 1930. godini, do kraja kolovoza objelodanio je još 9 svezaka. Poslije 2 godine objavljuje 25 svezaka Glazbenih monologa, dvije svoje mise, 2 himne katoličke akcije i 5 zbirki zvorske glazbe. U 1939. godini objavio je Zbirku romansi u čast Gospi: *XI Angelus, Misa u čast Bl. Nikole Tavelića, 3 sveska Neoskvrnjenog, Četiri pjesme u čast Bl. Nikole Tavelića i Božićne pjesme*. Godinu dana poslije izlazi Zbirka *Divnoj dakle, Missa jubilaris i Hrvatska misa Bl. Nikoli Taveliću*.⁹⁵

Sokol je objavio 80 svezaka različitih skladbi. Izdavao je glazbu za crkvene zborove smatrajući da njegova izdanja trebaju biti u župama, školama, bibliotekama ili glazbenim

⁹² Usp. isto, 110.

⁹³ Usp. Ivan Peran, O. dr. Bernardin Sokol, franjevac, *Sacred Cecilia*, 59 (1989.) 4, 83- 84, ovdje 84.

⁹⁴ Isto, 84.

⁹⁵ Usp. isto, 84.

arhivima. Kako je i sam bio zborovođa i orguljaš bio je upoznat sa svim poteškoćama s kojima se susreću zborovi. Znao je da će njegova izdanja pomoći oko usavršavanja naših crkvenih zborova i dati povoda osnivanju novih.⁹⁶

Fra Bernardin Sokol dotaknuo je mnoge teme među kojima se ističe slavljenje s. Marije-Celine od Prikazanja. Kako je bio franjevac i glazbenik trudio se osvjetliti različite aspekte crkvene glazbe. Svoje tekstove Sokol je uvijek pisao jasnim, razumljivim jezikom da bi ih čitalačka publika mogla razumjeti. U Euharistijskom glasniku, Sokol piše tekstove posvećene čašćenju sestre Marije-Celine i čudesnim događajima vezanim uz svetičin lik.⁹⁷ „S obzirom na činjenicu da je Sokol napisao veliki broj radova o sestri Mariji-Celini koje je objavio u različitim časopisima, izvjesno je da je velik broj vjernika upoznao sa sveticom, a smatra se da su tragovi njegova djelovanja na tom polju vidljivi i u današnjem vremenu“.⁹⁸

U velikom broju tekstova on progovara o crkvenoj glazbi i teoriji crkvene glazbe. Tim je tekstovima nastojao čitalačkoj publici razložiti funkciju glazbe tijekom misnog slavlja. Po njegovom mišljenju, pozivajući se na Motu proprio svrha crkvene glazbe je izražavanje hvale Bogu i buđenje pobožnosti u vjernika.⁹⁹ „U tekstu pod naslovom Crkvena je glazba molitva, mora stoga imati svojstva molitve! Sokol naglašava je da je glazba osobit dar Duha Svetoga i da mora imati sljedeća svojstva molitve: iskrenost, sabranost, poniznost i pouzdanje“.¹⁰⁰

Budući da se zalaže za pjevanje koje će biti dvostruka molitva, Sokol je pisao o vrijednosti koral. Mnogobrojna su njegova nastojanja da napravi jasnu granicu između svjetovne i crkvene glazbe te nastojanja da naglasi kriterije za izbor glazbe u crkvi koja bi bila u skladu s liturgijom i teološkim učenjem. Čitav niz svojih tekstova posvetio je posebnostima hrvatske crkvene glazbe. Promatrao je i zapisivao *Pučko crkveno pjevanje na otoku Krku*. Tako je i pisao i o *Gospinu plaču na Hvaru*. Vezano za *Gospin plač na Hvaru* nije samo pisao o prigodnom pjevanju nego je opisao događaje u Velikom tjednu koji prethode blagdanu Uskrsa.¹⁰¹

Kako je smatrao da njegova čitalačka publika treba biti dobro informirana pisao je i o crkvenoj glazbi u susjednim zemljama. Izvještavao je o novim glazbenim izdanjima te je obavještavao i o koncertima na kojima se izvodi crkvena glazba. Zahvaljujući tome što je Sokol

⁹⁶ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 111.

⁹⁷ Usp. isto, 119.

⁹⁸ Isto, 119.

⁹⁹ Usp. isto, 119.

¹⁰⁰ Isto, 120.

¹⁰¹ Usp. isto, 120-121.

kao pripadnik franjevačkog reda često mijenjao mjesta boravka, imao je priliku vidjeti mnoge orgulje i upoznati se s orguljašima, koji su većinom bili priučeni. U svom tekstu *Kakvih orguljaša ima u Dalmaciji* on piše upravo o tim ljudima.¹⁰² „Naglašavajući potrebu postojanja dobrih orgulja u crkvama, Sokol je napisao i čitav niz radova u kojima predstavlja i promiče pojedince koji su pridonijeli unapređenju orguljanja, osobito po manjim crkvama“.¹⁰³ Najbrojnija skupina radova su oni radovi u kojima on pokazuje svoje poznavanje glazbene literature i u kojima piše o različitim glazbenicima najčešće u sklopu predstavljanja notnog izdanja.¹⁰⁴

Fra Bernardin Sokol se bavio publicističkim radom 27 godina i u njemu je demonstrirao jedinstvo svoga svećeničkog i glazbenog zvanja. U tom vremenu objavio je 127 tekstova u 14 tiskanih medija. Najviše tekstova objavio je u *Sv. Ceciliji*, časopisu koji se bavio crkvenom glazbom. U časopisu *Hrvatska straža* objavio je 14 tekstova, a u ljubljanskom *Cerkveni glasbenik* 11 priloga. Fra Bernardin Sokol je svoje svećeničko i glazbeno djelovanje bogato i uspješno upotunio publicističkim dostignućima.¹⁰⁵

¹⁰² Usp. isto, 122.

¹⁰³ Isto, 123.

¹⁰⁴ Usp. isto, 125.

¹⁰⁵ Usp. isto, 131-132.

3. Kraj nametnute šutnje

Sokolov je život naprasno prekinut kada je bio u zreloj stvaralačkoj dobi. Ubijen je sa svojih 56 godina i njegov je stvaralački rad naglo zaustavljen. S njegovom smrću o njemu se prestaje govoriti, nastaje svojevrsan muk i šutnja. Ne samo da se nije spominjalo njegovo ime, već se nisu spominjala njegova djela i sve ono što je za glazbu i kulturu do tada učinio.¹⁰⁶

3.1. Ponovno rođen

Fra Bernardina Sokola partizani su odveli 28. rujna 1944. godine iz Franjevačkog samostana s otoka Badije. Odveden je i ubijen je zasigurno te noći bez suđenja pod lažnom optužbom da je Nijemcima izdao neke njihove borce. Bačen je u more, a tijelo mu je pronađeno na obali u Orebiću gdje ga je skupina mještana na mjestu pronalaska pokopala. Iako je kao glazbenik bio poznat na internacionalnom planu o njemu se nije smjelo govoriti. Kako je bilo opasno spominjati njegovo ime, zorno ilustrira podatak da se fra Pero Peterca, Slovenac, kao vizitator samostana godinu dana nakon što je Sokol odveden, nije usudio spomenuti njegovo ime u službenoj knjizi vizitacije na Badiji. U knjizi je zabilježio da je jedan član samostana ne spominjući ime pozvan na saslušanje na Vis otkuda se nije vratio. S nestankom Sokola sklanjana su i uništavana njegova djela.¹⁰⁷

Nakon Drugog svjetskog rata o njemu i njegovom radu se nije govorilo. Njegov đak i subrat glazbenik Ivo Peran bio je iznimka i često se bavio Sokolom.¹⁰⁸ „Tek u osvit demokracije u Hrvatskoj, 18. prosinca 1989. Teologija u Splitu i Franjevačka provincija sv. Jeronima u Zadru upriličili su na Bogosloviji u Splitu komemorativni skup povodom 100. obljetnice Sokolova rođenja“.¹⁰⁹ Na samom skupu fra Ivo Peran održao je predavanje Život i djelo dr. o. Bernardina Sokola, a Sokolove skladbe su izveli zborovi i solisti iz Splita, Kaštel Sućurca i Vranjica. Znanstveni simpozij, koji je održan u Podvorju 21. i 22. listopada 1994. godine je

¹⁰⁶ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 101.

¹⁰⁷ Usp. DULIST, SOKOL OPET PJEVA, *Fra Stipe Nosić o fra Bernardinu uz 77. obljetnicu mučeničke smrti*, (pristupljeno: 15. 08. 2023.)

¹⁰⁸ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 35.

¹⁰⁹ Isto, 35.

pokušao dati prvi sustavni princip Sokolovom djelu.¹¹⁰ „Na simpoziju su sudjelovali: don Petar Zdravko Blajić, msgr. Ante Jurić, fra Mario Šikić, Lovro Županović, don Šime Marović, fra Josip Ante Soldo, fra Ivo Peran i Franko Oreb“.¹¹¹

Tadašnji provincijal Franjevačke provincije sv. Jeronima fra Mario Šikić je otkrio spomen-ploču na Sokolovoj rodnoj kući. Sutradan, 22. listopada u župnoj crkvi izvedeni su 11 Sokolovih Angelusa. U Konkatedrali sv. Petra u Splitu bila je 2. studenoga 1991. godine praizvedba *Missae jubilaris* koja je ponovno izvedena na Uskrsni ponedjeljak 1992. godine u Varaždinu. Praizvedba Sokolove mise *Gaudens gaudebo* održana je 6. siječnja 1993. godine u Hvarskoj katedrali sv. Stjepana. U novije doba se opet počinje pisati i govoriti o Sokolu i njegovu djelu. Glazbena škola u Kaštel Lukšiću nosi ime Bernardina Sokola, a u Kaštel Sućurcu jedan je trg nazvan njegovim imenom. U parku ispred Crkve u Kaštel Novom podignut je spomenik Bernardinu Sokolu i još devetorici ubijenih svećenika. Kako je prošlo puno vremena od smrti tog velikog i vrijednog glazbenika, a mnoga njegova djela su zagubljena ili namjerno uništena, samim time je umanjena mogućnost da dobijemo potpuni uvid u njegovo stvaralaštvo.¹¹²

Nasreću, 2010. godine objavljen je cjeloviti rad naše znane muzikologinje dr sc. Marije Riman- čemu se vrijednim prilogom pridružila i dr. sc, Kristina Riman. Izdana je opsežna monografija Glazbenik Fra Bernardin Sokol koja dolazi kao zaslužena i dolična nagrada ovom velikom crkvenom glazbeniku.¹¹³ Prigodom 130. godišnjice njegova rođenja 2018. godine u Kaštel Sućurcu i Splitu organizirani su Dani dr. fra Bernardina Sokola. Sredinom rujna na otoku Badiji otkriven je spomenik i otvorena je vrlo vrijedna umjetnička galerija koja nosi ime fra Bernardina Sokola. Spomenik je otkrila i galeriju otvorila predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar Kitarović. Bista fra Bernardina Sokola rad je umjetničkog i bračnog para Izvora Oreba i Emilije Karlavaris. S otkrivanjem ovog spomenika Sokol se simbolično vratio na Badiju, a tamo je iz Samostana Male braće vraćen i „Sokolov brevijar“. Zahvaljujući pronađenim materijalima u Samostanu Male braće u Dubrovniku i velikom znanstvenom simpoziju povodom 130. godišnjice Sokolova rođenja, tiskan je i Zbornik o fra Bernardinu Sokolu. Sokol je dobio posthumnu nagradu skupštine Dubrovačko-neretvanske županije 2019.

¹¹⁰ Usp. isto, 36.

¹¹¹ Isto, 36.

¹¹² Usp. isto, 36.

¹¹³ Usp. isto, 7.

godine. Nagrađen je Priznanjem u obliku diplome za iznimna dostignuća značajna za Dubrovačko-neretvansku županiju.¹¹⁴

3.2. Sokolovi dani

Posebno značajan događaj za promicanje glasa o fra Bernardinu Sokolu je obilježavanje 130. godišnjice njegova rođenja. Dolično i dostojanstveno, u vremenu od 18. do 20. svibnja 2018. godine održani su Dani fra Bernardina Sokola. Sve što se događalo u tim danima saželo se u Zborniku slavlja i radova. Sokolovi dani održani su pod pokroviteljstvom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarović. Na prvi dan slavlja, 18. svibnja održano je svečano otvaranje.¹¹⁵ „Fra Bernardin Škunca tada je svečano otvorio Dane fra Bernardina Sokola, za koje je rekao: „Ovi su se dani pripremali dugo, temeljito i uvijek sa sviješću da se ovime ispravlja jedna velika povijesna zabluda i da se tako časnoj osobi, fra Bernardinu Sokolu, vraća i učvršćuje ono mjesto koje mu po Božjem pripada“.¹¹⁶

Prvi dan započeo je koncertom skladbi fra Bernardina Sokola u crkvi Gospe od Zdravlja u Splitu. Izvedeni su odabrani Sokolovi *Angelusi* za solo glas i instrumentalnu pratnju (skladbe izriču pozdrav Blaženoj Djevici Mariji) i *Missa jubilaris*. Izvođači su bili solisti, zbor i orkestar HNK- a u Splitu pod vodstvom dirigenta Ive Lipanovića.¹¹⁷

U subotu, 19. svibnja u Nadbiskupskoj palači Podvorje u Kaštel Sućurcu održano je predstavlanje poštanske marke s likom fra Bernardina Sokola. Čast da udari prvi pečat imao je fra Bernardin Škunca. U ime Hrvatske pošte govorio je Ivan Akrap, dipl. iur., a Ivo Pavelin, zaljubljeni filatelist, još jedan Sućuranin koji živi u Zagrebu također se osvrnuo na značenje poštanske marke.¹¹⁸ „Taj poseban biljeg - objavljivanje poštanske marke s likom fra Bernardina- predstavlja, bez dvojbe, veoma značajan glas o fra Bernardinu u najširoj hrvatskoj i međunarodnoj javnosti, kako su se izrazili upravo navedeni predstavljači“.¹¹⁹ Osim njega državnu poštansku marku dobio je i znameniti pučki pjesnik, fra Andrija Kačić Miošić čija

¹¹⁴ Usp. DULIST, *Franjevci samostana Male braće spominju se 75. godišnjice smrti glazbenika Sokola*, na: <https://dulist.hr/franjevci-samostana-male-brace-spominju-se-75-godisnjice-smrti-glazbenika-sokola/607578/> (pristupljeno: 16. 08. 2023.)

¹¹⁵ Usp. Bernardin Škunca (ur.), *Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja, Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 74 (2019.) 5, 687-689, ovdje 687.

¹¹⁶ Isto, 687.

¹¹⁷ Usp. Bernardin Škunca i Vito Balić (ur.), *Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja, Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 76 (2021.) 2, 267- 271, ovdje 267.

¹¹⁸ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 35-42.

¹¹⁹ Isto, 42.

knjiga Razgovor ugodni naroda slovinskoga iz godine 1756. spada u red najvrjednijih djela hrvatske književnosti.¹²⁰

Odmah po završetku predavljanja poštanske marke započeo je znanstveni skup o životu i glazbenom djelu fra Bernardina Sokola. Petnaestak znanstvenika iznijeli su rezultate svojih istraživanja glede ove tematike. U nizu predavanja koja su slijedila fra Bernardin Sokol je prikazan u trima bitnim slojevima: povijesnom, glazbeno-stvaralačkom i glazbeno-promicateljskom i muzikološkom. U želji da sve bude prodahnuto glazbenim stvaralaštvom fra Bernardina Sokola kao uvod poslijepodnevnih predavanja bio je nastup Gorana (tenor) i Zorana Velića (za glasovirom) koji su izveli četiri Sokolove skladbe iz Glazbenih monologa. Lejdi Oreb, moderator te večeri pozvala je nazočne da sudjeluju u Dramskom recitalu *S Gospom na Hladi užežin mučeničke smrti* koji se održao te večeri u kinodvorani u Kaštel Sućurcu i možemo ga nasloviti Meditativna večer s fra Bernardinom Sokolom na tekst Renate Dobrić, uz scenarij dr. sc. fra Bernardina Škunce i pod redateljstvom Ksenije Prohaske, dramske nacionalne prvakinje HNK-a Split. Mjesto i vrijeme radnje je Samostan na Badiji 27. rujna godine 1944. Fra Bernardina Sokola u Dramskom recitalu predstavlja naš znani solist HNK- a, Špiro Boban, a u ulozi pripovjedača je Pere Eranović koji iznosi fra Bernardinove najskrivnije misli u noći prije smrti. Fra Bernardin se prisjeća svog djetinjstva u rodnom Kaštel Sućurcu , majke Jerke i Čudotvorne Gospe na Hladi kojoj se molio otkad zna za sebe. Važnu ulogu u ovom recitalu pokazala je i glazbena pratnja: Župni zbor sv. Jurja mučenika iz Kaštel Sućurca i Zbor Školskih sestara sv. Franje s Lovreta u Splitu, uz glasovirsku pratnju Rozarije Samodol.¹²¹

U nedjelju 20. svibnja, u Franjevačkoj crkvi na Poljudu, u Splitu, održano je svečano liturgijsko slavlje povodom 130. obljetnice rođenja fra Bernardina Sokola. Svečanu Svetu misu predvodio je fra Ivan Sesar, generalni definitor franjevačkog reda (Rim), u ime generalnog ministra franjevačkog reda, fra Michaela Perryja (Rim).¹²² „Ovom obljetnicom otimamo zaboravu one koje ne smijemo zaboraviti, ona nas potiče na neumorno traganje za istinom jer samo nas istina može osloboditi (Iv 8, 32). Kazao je u svojoj nadahnutoj propovijedi još, kako počinitelji ovoga i mnogih drugih zločina držali su sebe gospodarima života i smrti. „Mislili su da su Boga ubili. Ali gospodar nad životom i smrću je Bog Otac koji je uskrisio Isusa Krista“.¹²³ Slavlje je uvećao svojim pjevanjem zbor *Bijačka vila* pod vodstvom Andre Čale. Prije

¹²⁰ Usp. isto, 38.

¹²¹ Usp. isto, 45-53.

¹²² Usp. Portal Hrvatskog kulturnog vijeća, *Znanstveni skup „Životni put fra Bernardina Sokola“*, na: <https://www.hkv.hr/reportae/ostali-autori/29454-kastel-sucurac-odrzan-znanstveni-skup-zivotni-put-fra-bernardina-sokola.html> (pristupljeno: 16. 08. 2023.)

¹²³ Isto.

liturgijskog otpusta vjernicima se obratio fra Bernardin Škunca te je iskazao zahvalu Bogu za ovakvog svjedoka i svetog mučenika. Poslije kratkog obraćanja fra Bernardina Škunca, zbor *Bijačka vila* otpjevao je Tebe Boga hvalimo i himnu *Lijepa naša*. Nakon Svete mise slijedilo je pučko slavlje u klastru samostana.¹²⁴ „Na koncertu su nastupili Župni zbor sv. Jurja m. iz Kaštel Sućurca, Klapa Cambi iz Kaštel Kambelovca, Klapa Podvorje iz Kaštel Sućurca te Pučki pivači zbora „Sv. Cecilija“ iz župe Uznesenja BDM iz Kaštel Lukšića“.¹²⁵ Lejdi Oreb, voditeljica trodnevne proslave, zatvorila je ovu trodnevnu smotru pozivom svim nazočnima da sve što čine u svom životu, neka čine na Božju slavu, za hrvatski dom i rod.¹²⁶

3.3. Osvrt na znanstvene radove

Prvi dio znanstvenog skupa pod nazivom *Životni put fra Bernardina Sokola* kojim je predsjedao dr. sc. Vladan Vuletin započeo je izlaganjem dr. sc. fra Stipe Nosića. U svom radu *Iz života fra Bernardina Sokola*, fra Stipe Nosić je iznio njegove važnije biografske podatke, govorio o njegovom uspješnom pedagoškom radu i komponiranju. Tu je posebno istaknuo njegov veliki glazbeni projekt *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu*. Za vrijeme svog života, fra Bernardin Sokol surađivao je s glazbenicima u domovini i inozemstvu te mu je ime uvršteno u neke strane glazbene leksikone. Da bi nastavio svoju izdavačku djelatnost 1941. godine ide u Zagreb, ali se zbog bolesti i ratnih neprilika vraća na Badiju, u veljači 1944. godine. Na Badiji je bio lažno optužen da je izdao partizane te su ga 28. rujna 1944. uhitili i bacili u more. Skupina mještana je pronašla njegovo tijelo na obali Orebića te ga u tajnosti pokopala. Prigodom njegovog uhićenja pripadnici OZNA- e su odnijeli spise iz njegove sobe. Među njima je bilo i njegovo pismo koje je nađeno nakon 74 godine. Iz pisma se vidi da je ubijen nevin i bez suda jer partizane nije odao.¹²⁷

Dr. sc. Josip Dukić s Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Splitu bavio se temom *Komunističko-partizanske čistke na dubrovačkom području i ubojstvo fra Bernardina Sokola*.¹²⁸ U godini 1944., partizanske čistke koje su bile pod izravnom kontrolom

¹²⁴ Usp. isto.

¹²⁵ Isto.

¹²⁶ Usp. isto.

¹²⁷ Usp. Katolička Tiskovna Agencija, *Započeo Znanstveni skup „ Životni put fra Bernardina Sokola“*, na: <https://www.ktabkbih.net/hr/vijesti/zapoeo-znanstveni-skup-zivotni-put-fra-bernardina-sokola/76762> (pristupljeno: 18. 08. 2023.)

¹²⁸ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 123.

Komunističke partije, zauzele su Korčulu i Dubrovnik, a nakon toga i ostala mjesta na dubrovačkom području. Njihova zauzimanja pratile su brojne pljačke i nasilna odvođenja. Partizani su izvršavali brutalne likvidacije bez sudskih presuda ili je dio presuda sastavljen nakon likvidacija. Unatoč strogom nazoru dokumenata, oni su uspjeli polagano izaći na vidjelo te je na temelju tih djela nastao rad ovog autora.¹²⁹ „Prvi u tom nizu izdanja Zbornik je radova sa znanstvenog kolokvija koji je održan 27. listopada 1944. u Dubrovniku, naslovljen *Crveni teror u Dubrovniku: listopad 1944.* U Zborniku su sabrani radovi nekoliko autora koji su dali svoj doprinos u rasvjetljavanju istine o pogubljenju 44 poznata Dubrovčana na otočiću Daksi pokraj Dubrovnika između 24. i 29. listopada 1944. godine. Među pogubljenim osobama bilo je osam svećenika“.¹³⁰ Na dubrovačkom području stradalo je ukupno 16 svećenika Dubrovačke biskupije. Među njima je „crveni fratar“ fra Marijan Blažić, znanstvenik-biolog, ali i isusovac Petar Perica, skladatelj pjesama *Do nebesa nek se ori i Zdravo Djevo*. Joško Radica objavio je 2003. godine *Sve naše Dakse* u kojoj govori o stradanjima ljudi na dubrovačkom području. Nakon Radičine knjige uslijedila je knjiga *Dubrovačke žrtve*, autora Hrvoja Kačića i ovdje se govori o tragičnoj sudbini hrvatskog naroda na dubrovačkom području, nakon ulaska partizana u Dubrovnik.¹³¹ Jedna od prvih masovnih likvidacija dogodila se 15. lipnja 1942. godine. Tog dana partizani su na petnaest sati zauzeli Vrgorac, opljačkali ga i ubili preko trideset Vrgorčana. Govoreći o likvidacijama na dubrovačkom području autor je osvjetlio i slučaj poznatog franjevca. On je jedan u nizu stradalih svećenika koje su Komunisti smatrali izravnom prijetnjom svom dolasku na vlast. Može se zaključiti da fra Bernardin Sokol spada u „popovsku reakciju“ i da je stoga trebao biti likvidiran.¹³²

Kaštel Sućurac u vrijeme rođenja i odrastanja fra Bernardina Sokola (1888. - 1900. g.) je tema o kojoj govori Mladenko Domazet, profesor na Filozofskom fakultetu u Splitu. Ovaj se rad usredotočuje na kratko razdoblje u povijesti Kaštel Sućurca, odnosno Kaštel Sućurac u vrijeme rođenja i odrastanja fra Bernardina Sokola.¹³³ Godina rođenja fra Bernardina Sokola, 1888. je svojevrsna prekretnica u povijesti Kaštel Sućurca. To vrijeme obilježava oštra politička borba između autonomaša i narodnjaka. Odnosi između Sućurana i biskupije bili su opterećeni vlasničkim odnosima. Župnik don Niko Škrivanić uspijeva smanjiti napetost između sućuraških težaka i biskupije. Za vrijeme svog kratkog župnikovanja od 1886. do 1889. ujedinio je ove

¹²⁹ Usp. isto, 103-104.

¹³⁰ Isto, 104.

¹³¹ Usp. isto, 104-105.

¹³² Usp. isto, 110, 121-122.

¹³³ Usp. isto, 132.

župljane na obnovi crkve Gospe od Hladi. Njena obnova je završena 1888. godine.¹³⁴ „Naravno, župnik je itekako bio svjestan kako se teško dolazilo do sklada puka Kaštel Sućurca (stoga u propovijedi 1887. g. izričito naglašava: „Mili puče, ne zaboravi darova Marijinih“). Istu je misao apostrofirao i u natpisu na pročelju svetišta „Na čast Blažene Djevice Marije. Sklad puka Kaštel Sućurca obnovio, rasprostranio i uredio crkvicu i dotično grobište 1888. g. nastojeći parok don Niko Škrivanić“.¹³⁵ Novoobnovljeno svetište Gospe od Hladi blagoslovio je biskup Marko Kalođera. Kada Luka Sokol odlazi iz rodnog Kaštel Sućurca događaju se višestruke promjene. Nastupila je velika vinogradarska kriza koja je potaknula iseljavanje u prekomorske zemlje. Sućurani iseljavaju, ali u stranom svijetu njihova emocionalna osjetljivost s rodnim mjestom ne nestaje. Zato u Chicagu osnivaju Dobrotvorno društvo Čudotvorna Gospa na Hladi u Kaštel Sućurcu. U isto vrijeme započinje i industrijalizacija i otvaraju se tvornice cementa što dovodi do velikih promjena. Sve izraženije su suprotnosti između tradicionalnog načina života i života radnika materijalno ovisnih o tvornici.¹³⁶

Josip degl Ivellio zborovođa, skladatelj u tekstu *fra Bernardin Sokol kao član Družbe „Braća Hrvatskog Zmaja“*, *Zmaj putaljski*, u svom radu ističe na koji je način fra Bernardin povezan sa Družbom. Družba Braće Hrvatskog Zmaja osnovana je 1905. godine i djelovala je do njezinog ukinuća 1946. godine. Ponovno je obnovljena 1990. godine. Družbu su utemeljili Emilij pl. Laszowski i dr. Velimir Deželić želeći da ova izrazito hrvatska i domoljubna kulturna udruga ne bude vezana ni za jednu političku stranku. Od početka djelovanja u njenim redovima je veliki broj istaknutih imena hrvatske kulture i javnog života. Veliki broj glazbenika su bili članovi ove Družbe te su skladali djela i posvećivali ih Družbi: Ivan pl. Zajc, Božidar Širola, Bernardin Sokol, Lovro Županović, Josip degl Ivellio i ostali.¹³⁷ „Za Družbu „Braća Hrvatskog Zmaja“ fra Bernardin Sokol skladao je dvije skladbe s posebnom posvetom Družbi, i to skladbu *Na Ozlju-gradu* za četveroglasni muški zbor i tenor solo a cappella te *Na svom Hrvat bit će svoj* za četvero do šestoglasni mješoviti zbor, isto a cappella“.¹³⁸ Osim ove dvije skladbe skladao je Himnu Ante Starčevića, Himnu Eugena Kvaternika te skladbu *Hrvatsku čuva Svevišnji Bog*. Dr. Marija Riman govori o domoljubnom žaru kojim je Sokol izgarao i koji je svjedočio te o njegovoj dvostrukoj ljubavi, one prema Bogu i one prema Domovini. Zato je u konačnici i pristupio Družbi Braća Hrvatskoga Zmaja. Pjevačka su društva u hrvatskom narodu jačala

¹³⁴ Usp. isto, 125-127.

¹³⁵ Isto, 127.

¹³⁶ Usp. isto, 127, 131.

¹³⁷ Usp. isto, 133-136.

¹³⁸ Isto, 143.

njegovu nacionalnu svijest vežući se za onu izreku koja kaže da je pjevati Bogu najljepša molitva, a pjesma Domovini u srcu pali plamen rodoljublja.¹³⁹

Drugi dio znanstvenog skupa pod nazivom *Glazbeno stvaralaštvo fra Bernardina Sokola* započeo je izlaganjem fra Stipice Grgata, franjevca, zborovođa i orguljaša u Gospi od Zdravlja u Splitu te dr. sc. Vite Balića, etnomuzikologa s Umjetničke akademije u Splitu.¹⁴⁰ Oni su predstavili svoj rad pod naslovom *Predstavljanje izvornih i novih notnih izdanja fra Bernardina Sokola s posebnim osvrtom na zbirku Angelusa*. Upoznavši se sa poduhvatima naših susjeda na poboljšanju crkvene glazbe, Sokol je imao čvrstu odluku da to primijeni u Hrvatskoj. Kako nije uspio na području osnivanja obrazovne institucije za crkvenu glazbu, trudio se da svojim znanjem doprinese na drugi način. Tako je kao učitelj odgojio brojne glazbenike i skladatelje te je skladao veliki broj glazbenih djela za bogoslužje, crkvene priredbe te je skupljao brojne crkvene skladbe drugih skladatelja. Najveći njegov poduhvat predstavlja tiskanje *Pjevajte Gospodinu pjesmu novu* koju čine 80 svezaka crkvenih i svjetovnih skladbi.¹⁴¹ U skladateljskom opusu fra Bernardina Sokola posebno mjesto zauzimaju Angelusi, zbirka solo popijevki. Autori ovog rada su predstavili izdanja Angelusa i Misse jubilaris te su najavili nova izdanja svih misa.¹⁴²

Prof. dr. sc. Hana Breko Kustura, muzikologinja, HAZ- u Zagreb te dr. sc. Vito Balić, etnomuzikolog s Umjetničke akademije u Splitu priredili su rad *Paradigme liturgijskih skladbi fra Bernardina Sokola (1888.- 1944.): Novi pogledi, kontekstualizacija i revalorizacija*.¹⁴³ U svom radu su govorili o kontekstu crkvene glazbe početkom 20. stoljeća i novom valu neocecilijanizma u Hrvatskoj. Osvrnuli su se na veliko međunarodno iskustvo i glazbeno obrazovanje fra Bernardina Sokola na razmeđu Dubrovnika, Beča, Rima, Zagreba i Badije te o Sokolovom *Credu* u kontekstu crkvene glazbe. Govoreći o očuvanom dijelu ostavštine fra Bernardina Sokola istaknuli su da bi glazbene knjige i note iz Sokolove ostavštine mogli podijeliti u tri skupine. Prvoj skupini pripadaju knjige iz vremena njegovog obrazovanje u Beču. U drugoj su skupini one koje su vezane za Rim, a u treću skupinu svrstavamo sve materijale kojima ne znamo vrijeme kad ih je Sokol nabavio.¹⁴⁴ Predmet istraživanja ovih autora je

¹³⁹ Usp. isto, 141, 147-148.

¹⁴⁰ Usp. isto, 177-178.

¹⁴¹ Usp. isto, 153.

¹⁴² Usp. isto, 169, 176.

¹⁴³ Usp. isto, 218.

¹⁴⁴ Usp. isto, 185-197.

usmjeren na europsku i hrvatsku kontekstualizaciju i novu raščlambu Sokolovih odabranih misa.¹⁴⁵

Prof. dr. sc. Ivana Tomić Ferić i dr. sc. Jelica Valjalo Kaporelo, muzikologinje s Umjetničke akademije u Splitu su u svom autorskom radu pod nazivom *Svjetovna glazba fra Bernardina Sokola* analizirale Sokolovu rukopisnu harmonizaciju.¹⁴⁶ Pišući o Sokolovoj svjetovnoj glazbi dotakle su sva njegova djela iz ovog svjetovnog opusa. Njegove zbarske skladbe, himne, Glazbene monologe i instrumentalne skladbe.¹⁴⁷ „U bogatoj rukopisnoj ostavštini fra B. Sokola pohranjenoj u arhivu Franjevačkog samostana u Dubrovniku nalazi se i tekstovni sadržaj pod naslovom „Nekoje misli glede Polifonije“ (Dsmb, 202/5308.1). Tekst obuhvaća 29 natuknica o pravilima kontrapunktske tehnike u renesansnom višeglasju, razmatra pitanja glazbenoteorijske problematike i stila rimske polifone škole te donosi analitičke osvrtne na neka najpoznatija djela i primjere dobre prakse iz renesansne glazbe poput djela Missa Papae Marcelli G. P. da Palestrine (1525./26.- 1594.)“.¹⁴⁸ Naposljetku autorice zanima kako prije svega u nastavi harmonije, odnosno u glazbeno- pedagoškoj praksi primijeniti te notne građe.¹⁴⁹

Dr. sc. Tea Tereza Vidović, profesorica sa Odsjeka za rani i predškolski odgoj Sveučilišta u Splitu.¹⁵⁰ Imala je rad pod naslovom *Stilske značajke pjesama biranih za Glazbene monologe fra Bernardina Sokola*. U ovom radu govori o dječjoj poeziji s kojom se dijete susreće odmah nakon rođenja.¹⁵¹ „Poezija, ako je združena s melodijom, uljuljava malo dijete, koje još ne zna govoriti. Ritmički ga „zapljuskuje“ dok ga odrasli pokušavaju uspavati. A to su u početku bile uspavanke. Za razliku od drugih književnih vrsta, dječja se poezija više sluša nego čita. Uglazbljenu, djeca je ponavljaju u igri i pjevaju i to je put kojim ona ide prema djetetu“.¹⁵² Fra Bernardin Sokol je smatrao da u monologe treba uvrstiti dječje tekstove s raznim temama. Kao sveto pravilo je da dijete želi pravilan ritam, a izražavanje mora biti jednostavno i razumljivo. U izabranim Sokolovim tekstovima prevladava parna rima, onomatopeja i personifikacija. Dječjoj poeziji je svojstvena narativnost jer djeca vole anegdodu, priču i događaje. Humor na poseban način prožima veliki dio dječje poezije. Kako djeca vole smijeh u životu tako vole i u poeziji. Smijeh je izniman Božji dar i čovjeka oplemenjuje.¹⁵³

¹⁴⁵ Usp. isto, 217.

¹⁴⁶ Usp. isto, 296.

¹⁴⁷ Usp. isto, 222-223.

¹⁴⁸ Isto, 276.

¹⁴⁹ Usp. isto, 295-296.

¹⁵⁰ Usp. isto, 313.

¹⁵¹ Usp. isto, 297.

¹⁵² Isto, 297.

¹⁵³ Usp. isto, 300-307.

Dr. sc. Vladan Vuletin, muzikolog, dirigent i skladatelj s Filozofskog fakulteta u Splitu u svom radu *Fra Bernardin Sokol u krugu svećenika glazbenika u Kaštelima novijeg doba* istaknuo je trojicu crkvenih glazbenika koji su rođeni u Kaštelima. Riječ je o franjevcima Bernardinu Sokolu i Ivi Peranu te dominikancu Jordanu Viculinu. Sva trojica crkvenih glazbenika djelovali su kao crkveni pedagozi, zborovođe i orguljaši. Bavili su se i skladanjem. Dok je fra Bernardin Sokol bio glazbeno najobrazovaniji i s najvećim skladateljskim opusom, fra Ivo Peran je među njima bio najpopularniji za vrijeme svog života, ponajprije kao skladatelj pučke mise *Slavite Mariju* koja je najizvođenija misa u hrvatskom puku. Najskromniji skladateljski opus ostavio je fr. Jordan Viculin poznat po svojoj skladbi *Kraljice svete krunice*. Glazbeni opus Sokola i Viculina, nakon njihove tragične smrti je pao u zaborav. Početkom devedesetih godina 20. stoljeća njihove se skladbe počinju ponovno izvoditi i o njima se počinje ponovo pisati.¹⁵⁴

P. Marijan Steiner, isusovac i glazbenik. Diplomirao je povijest glazbe te završio studij filozofije i teologije. Na Papinskom institutu u Rimu postiže licencijate iz liturgike i gregorijanskog pjevanja, a 1992. doktorira teologiju u Innsbrucku (Austrija).¹⁵⁵ Treća cjelina govori o ulozi fra Bernardina Sokola u promicanju glazbene kulture. Marijan Steiner u svom radu obradio je ulogu fra Sokola u pokretanju inicijative za glazbenu formaciju u Crkvi u Hrvata. Riječ je o velikoj želji i zamisli da i Hrvati dobiju crkveno- glazbenu školu. Kako se i sam školovao u glazbenim institucijama u Beču i Rimu čitav svoj život se trudio takvo što ostvariti u svojoj domovini. Njegova tragična smrt spriječila ga je u ostvarenju takve ideje. Sam autor je ovaj rad napisao na temelju Sokolovih pisama koji se nalaze u Arhivu Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Zagrebu i Arhivu Franjevačke provincije sv. Jeronima u Zadru.¹⁵⁶

Edo Škulj, svećenik ljubljanske nadbiskupije i slovenski muzikolog. U Rimu na Papinskom institutu promoviran je u doktora znanosti. Obnovio je izdavanje glazbenog časopisa *Crkveni glazbenik* i bio njegov glavni urednik do 2001. godine.¹⁵⁷ Autor Edo Škulj u svom radu pod nazivom *Tragovi i odjeci fra Bernardiniovih skladbi u Sloveniji* istaknuo je da je stvaranje i djelovanje fra Bernardina bilo cijenjeno i kod drugih naroda, prvenstveno misleći na Slovence. U vremenu između dva svjetska rata Slovenci su svoje priloge objavljivali u

¹⁵⁴ Usp. isto, 315, 334-335.

¹⁵⁵ Usp. isto, 355.

¹⁵⁶ Usp. Bernardin Škunca i Vito Balić(ur.), *Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 267- 271, ovdje 269.

¹⁵⁷ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 380.

časopisu Sveta Cecilija u Zagrebu, a u Cerkvenom glasbeniku u Ljubljani su se nalazili prilozi hrvatskih glazbenika. Djela Bernardina Sokola su bila najzastupljenija.¹⁵⁸

Joško Čaleta, etnomuzikolog, glazbeni pedagog i producent. Na Umjetničkoj akademiji u Splitu diplomirao je glazbenu kulturu, a na University of British Columbia u Vancouveru magistrirao etnomuzikologiju. Svoj doktorat iz etnomuzikologije dobio je na Muzičkoj akademiji u Zagrebu. U svom radu pod nazivom *Fra Bernardin Sokol i pučko crkveno pjevanje kao značajan doprinos poznavanju povijesti tradicijske glazbe* autor je želio istaknuti značajno mjesto koje ima fra Bernardin Sokol u istraživanju crkvene pučke glazbe. U Sv. Ceciliji fra Bernardin Sokol donosi svoje radove o crkvenom pučkom pjevanju na otoku Krku i o Gospinom plaču u procesiji „Za Križem“ na Hvaru. Mnogi skladatelji pa i sam fra Bernardin Sokol krenuli su na teren zapisivati narodnu glazbu koja im je trebala poslužiti kao građa za njihova skladateljska djela. Smatrali su da je upravo tradicija crkvenog pučkog glagoljaškog pjevanja autohtona specifičnost hrvatske kulture.¹⁵⁹

Jerko Martinić završio je studij orgulja i popratnih disciplina na Liegeu (Belgija). U istom gradu završava i studij muzikologije. Uz stručna predavanja na poseban način je privržen pučkom crkveno glagoljaškom pjevanju.¹⁶⁰ „Za ono što je Sokol nacionalnim uvidom i preciznim spoznajama „skrivenog“ iz specifičnosti tradicijske prakse pjevanja uspijeva otkriti i definirati, daje mu za pravo da bez ikakve dvojbe bude uvršten u rang naših znanstveno prestižnih melografa, muzikologa.“¹⁶¹ Autor je istaknuo domete Sokolove glazbene umješnosti koju tek sad otkrivamo. Po njegovom mišljenju fra Bernardin Sokol je za vrijeme svog relativno kratkog života znanstveno zadužio raznolikošću njegovih ostvarenja, bilo melografskih, istraživačkih, orguljaških, pedagoških ili skladateljsko-dirigentskih.¹⁶²

¹⁵⁸ Usp. Bernardin Škunca i Vito Balić (ur.), *Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 267- 271, ovdje 270.

¹⁵⁹ Usp. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, 395, 381.

¹⁶⁰ Usp. isto, 421.

¹⁶¹ Isto, 420.

¹⁶² Usp. isto, 420.

Zaključak

Fra Bernardin Sokol je bio časn i vrijedni franjevac, veoma cijenjeni i plodni crkveni glazbenik. Nakon njegove nasilne smrti koju su izvršili Komunistički partizani, o fra Bernardinu u hrvatskoj javnosti je morala vladati stroga šutnja.¹⁶³

Ta šutnja je bila vezana i za njegova glazbena djela. Kako je za glazbenu umjetnost i za glazbeno djelo od presudne važnosti „da se čuje“ izostanak toga dovodi da glazbenik „umire“. Upravo to se dogodilo s fra Bernardinom Sokolom nakon njegovog stravičnog ubojstva. Ako se uskrati slušanje glazbenog djela, uskraćuje se „život“ autora. Gotovo pedeset godina je trajala vremenska praznina slušanja glazbenih djela fra Bernardina Sokola. Nasreću postoje ljudi, mislimo na muzikologe i glazbenike koji su bili poneseni željom da nam otkriju istinu o jednom čestitom čovjeku i oduševljenom franjevcu, ljubitelju Boga i ljudi. Tako je razbacan i od straha skriven glazbeni opus fra Bernardina Sokola došao na svjetlo dana. Sve što se moglo pronaći, pomoglo je da što više saznamo o osobi, o franjevcu i svećeniku Bernardinu Sokolu te o njegovom glazbenom opusu. Kako je fra Bernardin Sokol bio franjevac u sebi je nosio jasnu slaviteljsku crtu. Slavio je Boga po Kristu u Duhu, Kristovu majku, svece, Crkvu i Domovinu, čudesan Božji svijet s djecom i odraslima.¹⁶⁴

Fra Bernardin Sokol je bio umjetnik svećenik koji je uz svoju predanost svećeničkom pozivu i obvezama uspio glazbenu darovitost pretočiti u umjetničko djelo. On je uspio biti svećenik i glazbenik.¹⁶⁵

Svaki čovjek od Boga dobije neki dar. Na čovjeku je da ga izgradi i oplemeni. Glazba je jedan od darova kojeg je Sokol dobio i izgradio. Svo znanje što je s usavršavanjem dobio, darivao je drugima želeći da i oni napreduju u glazbenom pogledu. U svojoj zahvalnosti prema Bogu stvorio je mnoga crkvena djela. Ta djela namijenio je hrvatskom puku u želji da on slavi Boga jer kako kaže izreka svetog Augustina „Tko pjeva, dvostruko moli“.

¹⁶³ Usp. isto, 13.

¹⁶⁴ Usp. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, 7-8.

¹⁶⁵ Usp. isto, 39.

Literatura

Knjige:

1. Fra Bernardin Škunca i Vito Balić, *Fra Bernardin Sokol, Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja*, Franjevačka provincija Svetog Jeronima „Bijaći“ Društvo za očuvanje kulturne baštine, Zadar-Kaštela, 2018.
2. Marija Riman, *Glazbenik Fra Bernardin Sokol*, Franjevački Samostan Male braće, Dubrovnik, Rijeka, 2010.

Članci u časopisu:

1. Šime Marović, Fra Bernardin Sokol „Missa Jubilaris“, *Sacred Cecilia*, 65 (1995.) 3, 82-84.
2. Ivan Peran, O. dr. Bernardin Sokol, franjevac, *Sacred Cecilia*, 59 (1989.) 4, 83-84.
3. Bernardin Škunca i Vito Balić (ur.), Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja, *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 76 (2021.) 2, 269-271.
4. Bernardin Škunca (ur.), Fra Bernardin Sokol: Zbornik slavlja i radova sa znanstvenog skupa o 130. obljetnici rođenja, *Obnovljeni Život: časopis za filozofiju i religijske znanosti*, 74 (2019.) 5, 687-689.

Članci s interneta:

1. Benediktov portal, *Fra Bernardin Škunca: Fra Bernardin Sokol je mučen i ubijen od partizana*, dostupno na: <https://hu-benedikt.hr/2018/05/fra-bernardin-skunca-fra-bernardin-sokol-je-mucen-i-ubijen-od-partizana/>
2. DUBROVNIK PRESS, *Tko je fra Bernardin Sokol, nagrađen 75 godina poslije smrti*, dostupno na: <https://dubrovnikpress.hr/impresum/tko-je-fra-bernardin-sokol,-nagra%C4%91en-75-godina-poslije-smrti.html>

3. DULIST, *Franjevci Samostana Male braće spominju se 75. godišnjice smrti glazbenika Sokola*, dostupno na: <https://dulist.hr/franjevci-samostana-male-brace-spominju-se-75-godisnjice-smrti-glazbenika-sokola/607578/>
4. DULIST, *SOKOL OPET PJEVA, Fra Stipe Nosić o fra Bernardinu uz 77. obljetnicu mučeničke smrti*, dostupno na: <https://dulist.hr/sokol-opet-pjeva-fra-stipe-nosic-o-fra-bernardinu-uz-77-obljetnicu-mucenicke-smrti/730598/>
5. Hrvatski tjednik, *O Sokolu i HR Tjedniku*, dostupno na: https://674fc3c5-af40-4eb6-a95a-bc65cfbe5923.filesusr.com/ugd/b99e8e_8d37120c0bb541c289e477a53394ce6d.pdf
6. S. Marija Kristina Ivanović, *Blažena Celina od Prikazanja*, dostupno na: https://www.zupa-brestovsko.com/index.php?option=com_content&view=article&id=615:celina&catid=46:duhovnost&Itemid=101
7. Kamenjar. com, *Tko je ubio fra Bernardina Sokola, a tko nakon 75 godina napisao smrtnu presudu?*, dostupno na: <https://kamenjar.com/tko-je-ubio-fra-bernardina-sokola-a-tko-nakon-75-godina-pisao-smrtnu-presudu/>
8. Katolička Tiskovna Agencija, *Započeo Znanstveni skup „Životni put fra Bernardina Sokola“*, dostupno na: <https://www.ktabkbih.net/hr/vijesti/zapoeo-znanstveni-skup-zivotni-put-fra-bernardina-sokola/76762>
9. Smiljan Miličević, *Razvoj medicinske etike*, dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/64611>
10. Portal Hrvatskog kulturnog vijeća, *Znanstveni skup „Životni put fra Bernardina Sokola“*, dostupno na: <https://www.hkv.hr/reportae/ostali-autori/29454-kastel-sucurac-odrzan-znanstveni-skup-zivotni-put-fra-bernardina-sokola.html>

3. BADIJA

O. Fr. Bernardin Dr. Sokol, Franjevac

Zanosno

Nad Ba - di - jom i - gra sijaj - nih zvijez - da zbor — ; na Ba - di - ji

šap - ću : trav - ka, čem - pres, bor — . I cr - - kvi - ce mi - le sa zvo - ni - ka

glas — nas u ne - be - sa pla - vet vo - di, di - že nas — . A

polakše

Go - spe nam lurd - ske i lijep i drag lik — Oj i - za - ziv - lje u nam

Zanosno

u - shi - će - nja klik. *poco rit.* Oj o - lu - jan ta - las i tek - ču - jan val — , i u - shi - će - nja klik. Oj

Opaska: Badija ("Ulok") je otčić kod grada Karičule. Na njemu se nalazi samo franjevački samostan sa gimnazijom, koja ima pravo javnosti, i zavodom-konviktom.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, _____, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistra/magistrice _____, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

Fr. Bernardin Sokol, priest and musician

Summary

In this paper the author studies fra Bernardin Sokol, a famous Franciscan, a musician and a Croatian martyr. Following his life, from birth to the violent death, she wants to make us familiar with the greatness of the gifted Franciscan. In the first part she talks about the life of fra Bernardin Sokol, his educational way that made him a great musical artist. We talk about his martyrial death and life-long worshipping of the sister Marija-Celina of Apparition. In the middle part the author looks back on Sokol's dedication to music, where his great creational composing opus comes from. Within this opus the author elaborates his masses and a great number of church compositions Sokol dedicated to Virgin Mary, Jesus and other saints. Sokol also composed secular music, a part of these compositions were intended to mixed choirs, and the second part is intended to children and published as Musical Monologues. His secular composing opus was marked by Angelusi, and he also tried his hand at instrumental compositions. Sokol's whole life is connected to pedagogic and publishing activities. Finally, in the third part the author elaborates the theme of the silence interruption that appeared after his death. The rebirth of the decent Franciscan comes with the establishment of the free and independent country of Croatia, when the name of fra Bernardin Sokol starts to be mentioned and his works are performed again. The manifestation Sokol's Days was an extraordinary event that revealed a lot of truth about the personality and work of the famous Franciscan-musician.

Key words: Bernardin Sokol, a Franciscan, a musician, a patriot, a martyr, silence, the truth